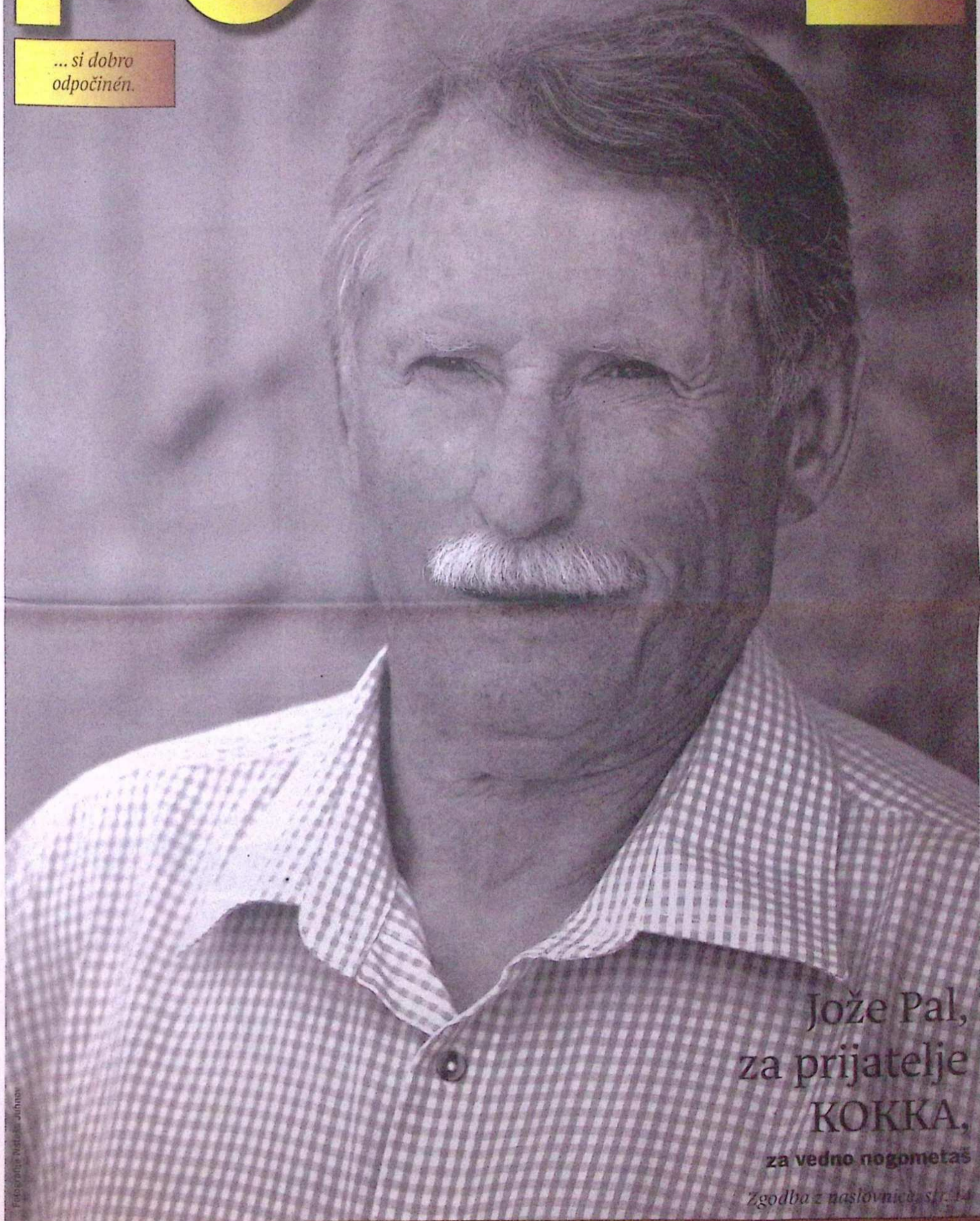

pen

VESTNIKOV
MESEČNIK
četrtek
26. 6. 2014
232. številka

... si dobro
odpočinén.

Jože Pal,
za prijatelje
KOKKA,
za vedno nogometas

Zgodba z naslovnice, str. 14

Eni na volitve, drugi na dopust, tretji pred ekrani nogometu predani.
Najaktivnejši zmorejo vse troje. Pridružite se jim!
Penovci pa že pripravljamo poletno obarvano julijsko številko.
Pri vas bo v četrtek, 31. julija!

Štefan Pavlinjek dvakratni konzul

Znan pomurski podjetnik Štefan Pavlinjek (drugi z desne) je postal v družbi članov Združenja slovenskega reda vitezov vina novi konzul Viteškega omizja Pomurja. Častno funkcijo mu je predal dosednji konzul Franc Skrobar (drugi z leve), nekdanji direktor Radgonskih goric, pred vhomom v konzulat v Polani pa sta v družbi z novim konzulom za Penove tute pozirala tudi stari-novi tajnik omizja Zlatko Borak (levo) in častni ambasador slovenskega reda vitezov, nekdanji politik in bankir Milan Knežević (desno). Štefan Pavlinjek pa ni samo vinski konzul, od nedavna je tudi častni konzul Republike Makedonije v Sloveniji. Murski Soboti se po njegovi zaslugi obeta sedež konzulata, tako da tega v regiji ne bo imela samo Lendava, ki gosti madžarski konzulat. Štefan Pavlinjek razmišlja tudi, da bi ob konzulatu Sobota dobila še lokal z makedonsko kuhinjo, so v zakulisju slišale Penove tute.

-ba-

Penina dobro dene mišicam

Radgončan Borut Cvetkovič, njegov oče Peter je bil vrsto let zaposlen na radgonski občini in je tudi eden izmed vidnejših pomurskih gasilcev, je »prerasel« očeta. Je med redkimi uspešnimi pomurskimi direktorji, ki se v družbi Radgonske gorice ukvarja predvsem z razvojem in novimi tržnimi priložnostmi. In od njega še marsikaj pričakujemo, saj je v najbolj ustvarjalnem življenjskem obdobju – te dni je v družbi prijateljev praznoval 43. rojstni dan. Ob Janževem hramu na Janževem Vrhu, ki po dobrem desetletju znova obratuje, je javno pokazal, da imajo polne steklenice penine široko uporabno vrednost. Odkar trenira z njimi, se mu je mišična masa opazno okrepila. Torej vredno posnemanja! Obeta se povečanje prodaje.

-ba-

S traktorjem osvajajo Slovenijo in oboževalke

Postavni Prekmurci in gasilci Matej Miholič iz Skakovec, tudi vodja odprave, ter Vojko Kuhar in Boris Šinko iz Gederovec s posebno taktiko osvajajo Slovenijo. Njihov glavni sopotnik je traktorski oldtimer Varšalovski, letnik 1960. Lani jih je s svojimi petindvajsetimi konji

zapeljal od Strukovec do Portoroža, letos pa na jugovzhod Slovenije, do Klinje vasi na Kočevskem, kjer je doma njihov gasilski prijatelj Marko Marčelja.

Ker poti niso zmogli v enem dnevu, so vmes dve noči prespali kar na seniku. Na poti so bili deležni

precejšnje pozornosti, predvsem oboževalk ni manjkalo, kar je prekmurskim dečkom še posebej godilo, zato bodo prihodnje leto šli še malo dalje – iz Skakovec do Mostu na Soči. Skrbno vzdrževan varšalovski tudi nima nič proti!

-ba-

Rejčno dobro z Brigito

Helga Lukač (desno), projektna vodja pri Regionalni razvojni agenciji Mura, je zelo zadovoljna, ker ji je uspelo prepričati prvo soboško kulturnico Brigito Perhavec, ki zna pripraviti tudi najboljše slaščice daleč naokoli, da bo poslej tudi promotorka značilne prekmurske kulinarike v državah Evropske unije. Začeli sta s prekmursko gibanico v središču Dunaja in uspeh je bil izjem. Iz sosednje prestolnice so začela prihajati prva naročila, vsak Dunajčan, ki pride v Prekmurje, pa si poslej za sladico naroča samo še gibanico. Projekt ima seveda ozadje, saj je Brigita ženska, ki načrtuje dolgoročno. To je začetek njene predvolilne kampanje za naslednje evropske volitve. Pet let časa ima in verjamemo, da v tem času ne bo več evropske prestolnice, v kateri ne bi poznali prekmurske gibanice in Prekmurja.

-ju-

Ljubljeno Goričko

Stanka Dešnik iz Krajinskega parka Gorička in Selančan Janez Skalič sta zaljubljena. V Goričko namreč, da ne bi kdo pomislil na kakšno drugo razmerje, in del te ljubezni pokrajini izkazujeta tudi s svojim

fotografskim dokumentiranjem goriških lepot. Bera je zdaj že tako velika in imenitna, da bi si zaslužila javno predstavitev in mogoče celo novo monografijo o Goričkem. Za zdaj sta skrivnostna, Penovim tutam

pa je uspelo izvedeti, da vse skupaj že nastaja.

Projekt naj bi izdatno podprli vsi znani Slovenci, ki imajo v lasti vsaj košček goriškega sveta.

-ju-

Toplo, vroče poletje, čas počitnic, svetovnega nogometnega prvenstva v Braziliji, žeja in adrenalin. Časopisi so polni reklam za osvežilne pijače, za sveže napitke ob vsakršni priložnosti. V teh vročih dneh se ni mogoče izogniti ne vrčku piva ne čaši ohlajenega vina, pa tudi kakšni žgani pijači ne. Nihče se ne zmeni za slogan: Alkohol je metla ljudstva. Pozabljen je švejkovski napis: Dajte nam dobro pivo pa ne bo revolucije!

Ko se odžejam, mi je lepo

Po službi zaviješ v prvi lokal, si naročiš vrček piva, kozarec alkohola in se mirno odpočiješ. Pijejo mladi in stari, moški in ženske, odžeja se popotnik, turist, domačin. Življenje se lahko začne s čašo opojnosti in konča s kroničnim alkoholizmom. Največ se spiže vode, čaja in piva. Evropski pivec ga spiže v povprečju 160 litrov na leto. Pivo je zdravo, ker ima največ vitaminov B, B1 in B6. Zmerna količina uravnava funkcijo nekaterih žlez, vpliva na rast rdečih krvnih teles. Najlepše je takole sedeti s prijatelji pod kostanji v debeli senci pred Zvezdo (Dobrai) v Soboti, piti odprto laško pivo in spoštljivo misliti na pivsko tradicijo, staro več kot sedem tisoč let! Največ piva se spiže na Kitajskem, v Ameriki in Braziliji. Da ima pivo svojo ceno, dokazuje avkcija v Londonu, kjer so pred kratkim prodali na dražbi steklenico piva, ki je »preživela« nesrečo oceanske ladje Hindenburg. Kupec je plačal zanjo 16.000 dolarjev. Kdo ne pozna filozofske misli In vino veritas (V vinu je resnica)?! Skupaj z vinom je stara več kot sedem tisoč let. Prvo vino so »prešali« in pili v Iranu, v bližini vasi Hajji Firuz Tepe. Slovenci imamo dobra vina; ena izmed najstarejših vinskih trt (Stiristo let) je doma v bližini Maribora, znana pa so jeruzalemska vina. So mogoče tja prinesli vinsko trto že templjarji, ko so se vračali iz Svete dežele? Tudi Primorska premore odlična rdeča vina, kot je na primer teran. Zdravilen je, v njem je snov resveratrol, ki pomaga pri preprečevanju kardiovaskularnih obolenj. Vino vsebuje tudi antioksidante, pomaga pri zdravljenju rakastih obolenj. Najdražje steklenico vina so prodali leta 2010 v hongkonškem hotelu Mandarin Oriental. Bil je to burgundec Chateau Lafite Rothschild iz leta 1869 iz francoske pokrajine Pauillac. In cena? Samo 232.692 tisoč dolarjev. Na leto se po svetu spiže 245 milijonov hektolitrov vina, piva sedemkrat več. Vsak mlad človek je kdaj poskusil tudi žgane pijače, na primer viski, konjak ali rum. Viski je zapustil prvo pismo sled na dvoru škotskega kralja Jakoba IV., zvaril ga je menih John Car v samostanu Lindores Abbey. Irci trdijo, da je bil to sv. Patrick, ki jih je v dvanajstem stoletju prvi naučil »žgati« in piti viski. Leta 1777, v času nastajanja prvih prostozidarskih lož, ki so imele svoje prostore v znanih gostilnah, je delovalo na Škotskem Stiristo ilegalnih žganjarn. Sprva se je imenoval »voda življenja«. Danes je viski cenjena pijača filmskih igralcev, znana je ameriška znamka Jack Daniels, priljubljena pijača Jacka Nicholsona. V Ameriki ga prodajajo v steklenicah po dva litra in stane približno 30 dolarjev; viski Macallan je mnogo dražji, stane sto dolarjev in več. Pravi konjak prihaja iz Francije, iz okolice kraja Cognac. Je iz belega vina sorte ugni blanc in mora odležati najmanj dve leti v hrastovih sodih. Nekateri konjaki znamke Hennessy so stari po dvesto let. Steklenica znamke Henri IV Dufognon Heritage stane 110.000 evrov. Ali si lahko zamislite, koliko stane požirek? Rum je mornarska pijača. Že Marko Polo je

pisal o njem kot o »vinu iz sladkorja«. Na plantažah v Karibskem morju je Krištof Kolumb našel sladkorni trs, na Jamajki so ga natovarjali na ladje, kjer je bil dodatek k večerji. Angleški zgodovinar ja rum opisal kot »oster, peklenski in strašni liker, ki ustvarja iz ljudi živali«. Angleški admiral Edward Vernon je na svojih ladjah mešal rum z vročo vodo in tako je nastal grog. Ameriški pisatelj Ernest Hemingway je med drugim zaslovel tudi kot izvrsten mešalec ruma z drugimi pijači in tako izmislil daiquiri. Najdražji rum nosi etiketo Wray and Nephew. Leta 1940 so po naključju našli samo štiri neodprte steklenice. Vsaka stane okrog 400.000 evrov. Vsekakor bolj za gledanje kot pitje! Omeniti moramo še rusko vodko, najmočnejšo alkoholno pijačo na svetu. Poljaki poznajo svojo judovsko vodko, znano pejsahuvko, na etiketi je zapisano, da ima 95 odstotkov alkohola. Zdaj je čas, da v Braziliji in pri nas pijejo eksotične mojito, cubo libre in bloody mary ter margarito. Mojito je pripeljal v Evropo morjeplovec sir Francis Drake in z njo zdravil mornarje, ki so imeli skorbut. Sestavljena je iz belega ruma, soka limone ali limete, iz lističev mete in dveh žlic sladkorja. Vse to pomešano in hladno servirano. Okrog leta 1900 je prišel v kubansko pristanišče neznan kapitan ter si v mestnem lokalu Old Havana naročil pijačo, sestavljeno iz ruma, kokakole, zmečkane limete in ledu. Koktajl so hitro poimenovali cuba libre (za svobodno Kubo), pijejo ga predvsem mladi ljudje in ga je enostavno pripraviti. Za pijačo bloody mary naj bi se skrivalo ime angleške kraljice Queen Mary, vendar drugi trdijo, da je dobila ime po ameriški igralki Mary Pickford. Piti so jo začeli po prvi svetovni vojni in z leti je postala najbolj priljubljena ameriška pijača. Prvič jo je zamešal in ponudil barman Ferdinand Petiot v baru v Čikagu in ji dal ime »Bucke of Blood« (kapljica krvi). Trdijo, da so ga največ spili v newyorškem lokalu King Cole ter v pariškem bistroju Harry's New York. V njem so se zbirali ameriški intelektualci, ki so našli po prvi svetovni vojni v Parizu svoj drugi dom, kot na primer pisatelja Dos Passos in Ernest Hemingway. Ta zadnji si je s pijačo nenehno odganjal mačka. Priznal je, da je paradižnikov sok v čaši zavedel njegovo ženo, kadar ji je trdil, da v bloody mary ni alkoholne pijače. V visoki čaši so bili poper, sol, tabasko, worcester, limonin sok in seveda obvezna vodka. Prava brazilska pijača je caipirinha, koktajl iz sladkornega trsa, sestavljen iz brazilske vodke cachaca, rjavega sladkorja, medu in ledu. Prvič so ga postregli 1918. leta v mestu Sao Paulo, kjer je bil letos začetek svetovnega nogometnega prvenstva in kjer so prvo tekmo igrali hrvaški in brazilski nogometaši. Razumljivo, zmagali so Brazilci z izidom tri proti ena. Pet tisoč Hrvatov, ki so prišli v Brazilijo bodrit svoje »kockaste«, je poskusilo njihovo caipirinho. Niso bili najbolj zadovoljni, doma bodo dali prednost domačim pijačam, tudi hladnemu brizgancu, saj so bili navijači po tekmi poparjeni in »hladni kot špricer«.

RAZMIŠLJAM

Dr. Saša Zagorc,
predavatelj volilnega prava, Pravna
fakulteta Univerze v Ljubljani

Večera stoštiriindevetdesetega dne v tem letu se boste najverjetneje spominjali po tem, ali ste imeli televizorje nastavljene na prvi ali drugi program nacionalke. Predčasne parlamentarne volitve v Sloveniji in svetovno prvenstvo v nogometu, na katerem naših fantov letos žal ni. Večina bo sprejela ta cirkus kruha in iger brez zadržkov. Drugi, naveličani politične navlake in nogometne evforije, se bodo v večernih urah raje sprehajali ob zvenu oddaljenih zvokov navdušenja in razočaranja. Nekateri bodo zanikali pomen volitev, podobno kot v Braziliji raste socialni upor do »nogometnih katedral«. Četrti bodo iskali nove rešitve za boljše sojenje na zelenici in v sodnih dvoranah oziroma tisti najbolj nezainteresirani za učinkovitejšo gojenje vrtnin itd. Zelo enostavno je preklapljati na ekranu med omenjenima dogodkoma, tudi debata enostavno preskoči z enega na drugega in spet nazaj. Moč teh dejavnikov je tolikšna, da se jim hote ali nehote prilagajamo. Torej, od perspektive, okolice in vaših predsodkov je odvisno, katerega od treh znanih R-jev – ritualizacija, resignacija ali revolt – ameriškega sociologa Roberta K. Mertona boste ubrali tisto nedeljo,

oziroma svetovnega »campeonata«, v resnici pa brbota že ves čas štiriletnege cikla. Reprerentance brusijo formo, tekmujejo v kvalifikacijah, medtem ko politični akterji krepijo svoj imidž, pripravljajo strategije in si dvigujejo priljubljenost. Zlasti med verniki, katerim rečemo bodisi navijači bodisi zvesti volivci.

Obakrat načeloma izvemo, kdo je zmagovalec in kdo poraženec v »noči dolgih nosov«. V nogometu je to enostavno: če ne prej pa po podaljškju ali celo streljanju enajstmetrovk. V politiki se stvar lahko zaplete, saj relativen zmagovalec volitev, tako kot leta 2012, ne uspe oblikovati vlade in v resnici postane poraženec mnogo pozneje, ko so volilni zastori že zdavnaj spuščeni. Potem, kdo ključno prispeva k zmagi? Je to »spitzenkandidat«, kot je zdaj modno poimenovati še(ri)fe strank na vrhu kandidatne liste, oziroma kakšen novodoben Diego Maradona, ki je kot zadnji tako rekoč sam osvojil svetovno prvenstvo leta 1986? Čeprav z nepoštenim prijemom in s kršenjem pravil, ki jih nihče, tudi sodnik, ni prav videl ne v domovini ne pri Patrii. A zna biti, da strateško gledano, ekipni duh, vzdržljivost in taktika na politič-

Volitve, nogomet, sprehod ali kaj drugega?

če vas ne bosta preplavila splošna prilagodljivost ali inovativnost.

Omenjena dogodka si na prvi pogled ne bi mogla biti bolj vsaksebi. Letos brazilski, čez štiri leta ruski in čez osem morebiti katarski – je izjemen globalni proizvod sicer nerazumnega devetdesetminutnega pehanja za okroglim usnjem na ožarjenih igriščih, medtem ko je vsakič znova pristno slovenski fenomen zanimiv predvsem, če ne že povsem, samo še lokalnemu občestvu. V prvem se vrtijo milijardne vsote, v drugem pa menda, vsaj po pričanju političnih strank, »šparajo« do neprepoznavnosti. A vseeno poskusimo najti povezave.

Naključje je hotelo, da se letošnja volilna kampanja in boji v skupinskem delu začnejo istočasno in bodo na koncu kot crescendo v glasbi udarili z vso silovitostjo na slovitih Marakani in v avli Cankarjevega doma. Tista nedelja bo samo vrh ledene gore, ki postane povsem vidna zadnji mesec kampanje

nem parketu in med dvema goloma prevladajo nad genialnostjo še tako izjemnega poštenega ali nepoštenega posameznika, kar nam sporoča Wilson v svoji nogometni uspešnici Inverting the Pyramid.

V naravi razvoja in družbenih ciklov je, da pride prej ali slej do somraka bogov, ko novi obrazi nadomestijo iztrošene stare. Spunci, aktualni svetovni prvaki, so že na poti domov, nogometni palček Kostarika navdušuje, še mnogi drugi so prav tako lačni uspeha. Bo tako tudi po parlamentarnih volitvah? Javnomnenjske raziskave nakazujejo tektonski premik v imenih na vrhu, a šele čez štiri leta bomo videli, morebiti pa že prej, ali bo prišlo do premika tudi glede rezultatov njihovega dela. V blaginji Slovencev. Vmes nam preostane iskreno navijanje za ponoven nastop Slovenije na svetovnem prvenstvu.

Torej, kaj boste počeli vi na najpomembnejši nedeljski večer v letu?

Srečanje zakoncev jubilarov v ljutomerski župniji

Gospod je podarjal družinsko srečo

Da bi vedeli, koliko let skupnega življenja kdo praznuje, je duhovnik Andrej Zrim prosil, naj vstanejo jubilarji, ki letos praznujejo pet, potem deset ... vse do 50 let skupnega življenja.

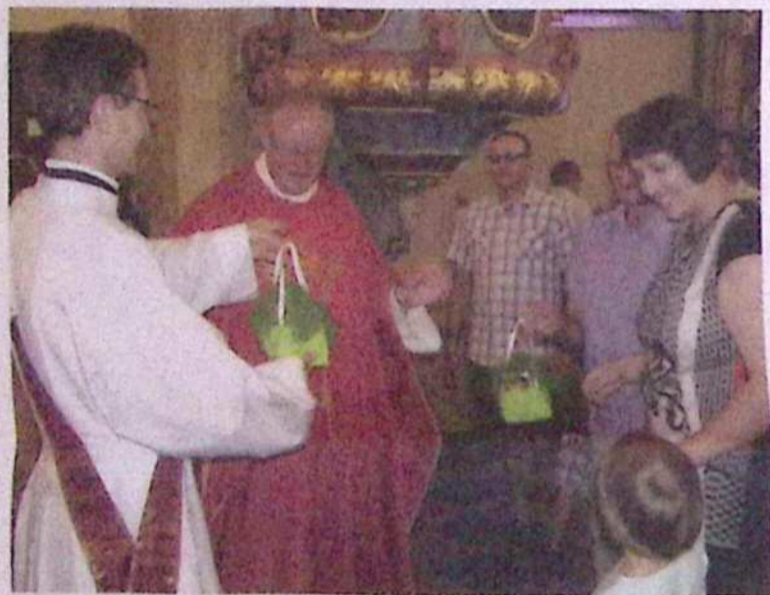

Kdo pravi, da je v cerkvi dolgočasno? Zakonci so ob spominu na poročni dan ponovili takratne zaobljube, si podali roke in se poljubili. V zadnji vrsti so sedeli Boris in Kladija Hanžekovič iz Spodnjega Kamenščaka, ki praznujeta 20. obletnico poroke, ter Branko in Marija Meznarič iz Ljutomera, ki praznujeta srebrno poroko.

Pri tem ni mišljena samo družinska sreča, ki jo doživljamo v svojem domu. Mišljena je preprosta rastlinica z imenom »družinska sreča«. Polna drobnih lističev se razraša in polni v lončku vse kotičke svojega domovanja. V preobilju kipi celo čez robove.

Toda za to srečo sta potrebna pozornost in vsakodnevno zalivanje, tako kot je v zakonu nepogrešljiva pozornost do partnerja in do drugih v družini. V Ljutomeru so se zbrali zakonski pari iz župnije, ki so se poročili med letoma 1964 in 2009 in letos praznujejo okrogle jubileje. Na srečanje je prišlo 32 zakoncev jubilarov.

Zahvalno sveto mašo za njihov zakon je opravil domači župnik in dekan Andrej Zrim, ki je izrekel tudi nekaj čudovitih misli o zakonskem življenju in zakoncem podaril družinsko srečo, ki ponazarja srečo v družini.

Dekan Zrim je vsakemu paru poklonil »družinsko srečo«. Pri tem mu je pomagal diakon Zoran Car, letošnji novomašnik. Duhovnik je prosil, da »družinsko srečo«, ki so jo dobili, prinesejo čez pet let pokazat. Branko in Anita Makovec sta na srečanje prišla skupaj s petletno hčerko Mio (na desni strani fotografije). Obletnico poroke pa je praznoval tudi Ivo Trstenjak (s temnimi očali) iz Štročje vasi, pridelovalec sadja, kisa in soka. Z vsem tem brezplačno oskrbuje ljutomersko župnijo.

Na fotografiji je 32 zakonskih parov. Pet je bilo srebrnoporočencev, en par pa je praznoval zlato poroko. To sta zakonca Škrlec iz Ljutomera, Drago in Emilija, rojena Šadl na Ivancih pri Bogojini.

Na klaviaturah je zbrane zabavala Adrijana Nemeč iz Spodnjega Kamenščaka, ki z možem Gorazdom prav tako praznuje zakonski jubilej. Pri petju ji je pomagala Mira Rebernik Žižek.

Branko Stojko letos praznuje 30-letnico zakonskega življenja. V ljutomerski cerkvi je organist in vsako nedeljo igra na orgle. Tokrat pa je zaigral na harmoniko nekaj za gospoda Zrima.

Sobota, ko so se na ljutomerskem župnijskem dvorišču zbrali zakonci jubilarji, je bila zares lepa, glasba, pesem, ples, spomini na poročno noč ... Kolo je vodila Marija Pušenjak, ki z možem Milanom letos praznuje 35. obletnico poroke. Vesela Marija pa je že kar 22 let tajnica župnijskega Karitasa.

Zabave se je udeležil tudi župnik v pokoju in častni kanonik Martin Panič. Na fotografiji so poleg njega še Bojana Škrlec (skrajno desno), ki z možem Mihaelom praznuje 15. obletnico poroke, poleg nje pa je Judita Karba, žena novinarja Dejana Karbe. Družina Karba je dejavna v župnijski zakonski skupini in hodi vsako nedeljo k maši. Ob Juditi sedi njuna hčerka Ivana, na tleh sta otroka Zala in Lovro, na stopnicah pa stoji Neža Trstenjak.

Glavni kuhar (s kapo na glavi) je bil Anton Gregorinčič, njegov pomočnik pa Franc Veberič iz župnijske zakonske skupine. V župniji so tri zakonske skupine in vse so prevzele izvedbo srečanja zakoncev jubilarov. Zakonca na fotografiji, Franc in Vlasta Markovič iz Ljutomera, ki praznujeta 45. obletnico poroke, sta pohvalila pripravljeno hrano. Markovičeva sta se menda počutila tako lepo kot takrat, ko sta si 29. novembra 1969 obljubila večno zvestobo. Tokrat sta obljubo obnovila.

Bojan Zadravec

Matej Ficko

Vodja oddelka za komunikacijo in svetovanje v eni izmed najbolj prepoznavnih kulturnih in kreativnih agencij

V Soboto bi se vrnil le kot županski kandidat

Matej Ficko iz Rakičana že več let živi v Berlinu, kjer dela v eni izmed najbolj prepoznavnih berlinskih kulturnih in kreativnih agencij z imenom Platoon Kunsthalles, ki deluje po vsem svetu. Matej vodi oddelke za komunikacijo in svetovanje pri dogodkih in kampanjah ter tudi sam izpelje kakšen projekt od začetka do konca. Iz njegovih odgovorov je hitro mogoče razbrati, da gre za razgledanega in pronicljivo kritičnega predstavnika bega mladih možganov, ki podarja, da v Sloveniji in Prekmurju nismo nič manj pametni ali kreativni, le bolj zategnjeni. Avgusta bo minilo osemindvajset let od Matejevega rojstva v Rakičanu, kjer je tudi odrasla. Spomini na otroštvo so zelo lepi. Prosti čas je danes povezan s tehnologijo, ki zanemarja nekatere prvine potrebe, kot so stik z naravo, svojim telesom in občutki. »Otroci so preveč lagodno zaprti v varne kalupe znotraj domov, kjer si ne morejo odrgniti kolena ali se opečti s koprivami. Obvarovanje pred tovrstnimi bolečinami v otroštvu se kasneje kaže v nezmožnosti osamosvojitve,« pravi Matej in dodaja, da je danes najhujša bolečina otrok premajhno številko »lajkov« na objavljeno profilno fotografijo na facebooku. Sam je imel to srečo, da je imel dobesedno pred vhodnimi vrati hiše nogometno igrišče in goščo, kjer so postavljali bunkerje, ter polja, kjer so poleteli kradih koruzo. Ko še ni dopolnil četrtega leta starosti, je peš odšel iz Rakičana na obisk k dedku in babici v Mursko Soboto. »To se mi je zdel prav 'fajn' obisk. Dedek in babica sta bila presenečena in vesela, starša nekoliko manj.«

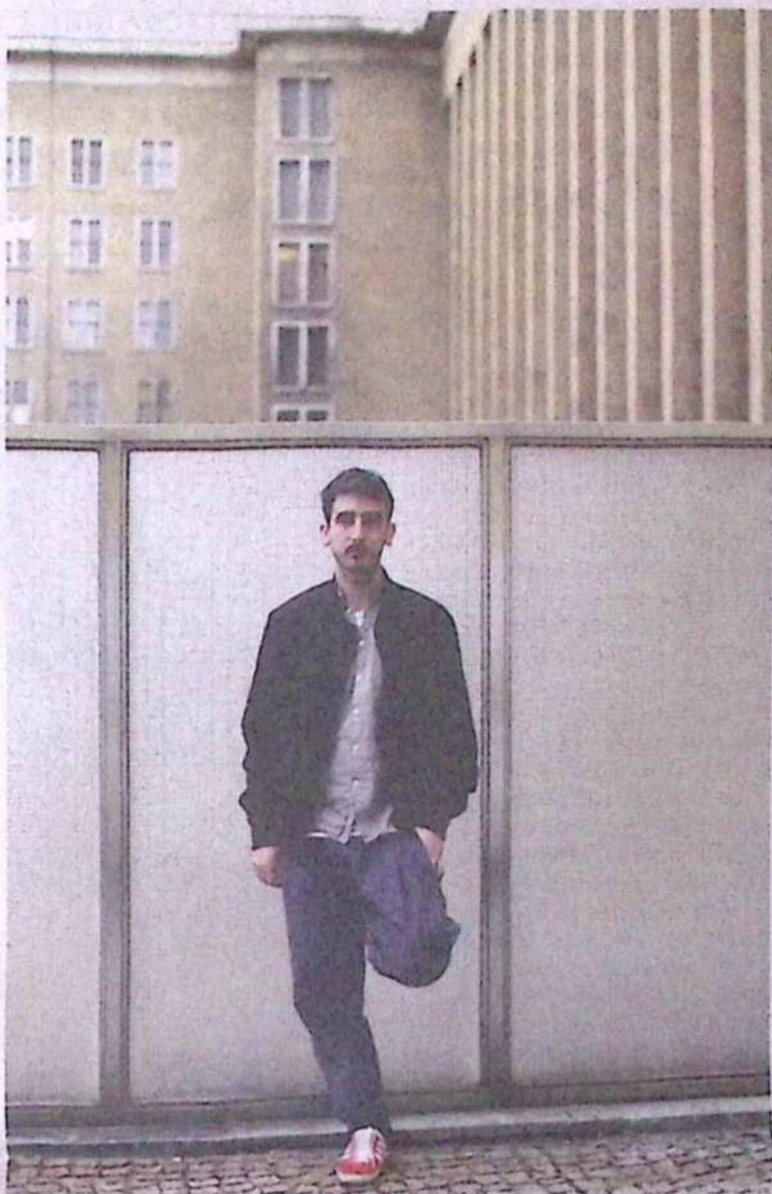
»Lahko bi se upokojil«

Matejeva otroška poklicna želja je bila postati novinar. Čeprav niti dobro ne ve, zakaj je imel to vedno pred očmi. Prve izkušnje je pridobil že v osnovni šoli, ko je pisal za Šolsko košarkaško ligo in ob koncu leta prejel nagrado za najboljšega mladega novinarja. »Stvari sem rad opazoval, premleval in jih strnil v neko zapisano obliko. V srednji šoli sem organiziral protest proti vojni v Iraku, kjer me je kot 'nadobudnega pokavca' opazil Mitja Podgajski in me povabil kot novinarja k spletnemu mediju Sobota-info, kjer sem z leti postal tudi urednik. V tem času sva s Tomico začela urejati glasbeno opremo za oddajo To sem jaz na Murskem valu. Med študijem sem eno leto oddelal pri časniku Finance, sodeloval z Vest-jo in pripravljaval televizijske intervjuje pri lokalni TV Idea. Ves čas so imeli pomembno vlogo najbližji prijatelji, glasba in soboški MIKK, ki je naplaval za eno Panonsko morje talentov. Če dobro pomislim, sem tako svoje otroške poklicne želje že dosegel in bi se zdaj pravzaprav lahko upokojil in pisal knjigo.«

Razvoj in samoizpolnitev

Matej je obiskoval tretjo soboško osemletko in nato še soboško gimnazijo. Potem se je vpisal na študij analitične sociologije na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani, na magistrskem študiju pa se je odločil za komunikologijo. Odločitev za odhod v tujino je začela tleti, ko je v Sloveniji vedno bolj dobival občutek, da mu okolje ne daje zadostnih možnosti razvoja in samoizpolnitve, ampak ga pri tem omejuje. Študentska izmenjava in študentska praksa sta ga le utrdili v prepričanju, da je ostal v Berlinu. To je bila njegova želja od vsega začetka. Ko se je enkrat postavil na svoje noge, ni bilo več kaj tehtati, pravi Matej.

Po njegovem mnenju držijo ocene mnogih, da je Berlin novo središče evropske kulture, sodobne umetnosti in »start-upov«, a je še veliko več. Zanj je Berlin predvsem prijazen in razgibano mesto s kozmopolitsko esenco, a s pomembnim pridihom domačnosti in ukrotljivim tempom življenja. »Mesto ponuja nešteto že izoblikovanih možno-

Na nekdanjem letališču Tempelhof v Berlinu

sti in nešteto možnosti za izoblikovanje nečesa novega.«

O Berlinu in pogoju za vrnitev nazaj v Soboto

»Delujem kot 'freelancer', česar sicer ne bi rad primerjal s slovensko definicijo samostojnega podjetnika, ki se mi zdi zaradi vseh mogočih omejitev preveč toga. Trenutno imam dve službi s polovičnim delovnim časom ter ob tem delam še pri nekaj dodatnih projektih. In še vedno imam dovolj časa, da uživam v tem, kar mesto samo po sebi ponuja, pa naj bo to odkrivanje skritih restavracij, sprostitve na ilegalno organiziranih zabavah ali samo poležavanje v parku ob žaru. Še vedno sem strastno predan odkrivanju najrazličnejših glasbenih zvrsti, že dobro leto vrtim glasbo po barih in klubih.« Sicer pravi, da si sploh

ne predstavljamo, kaj bi nekateri Berlinčani dali za domač vrt z zelenjavo.

S privajanjem na tujino ni imel nobenih težav, nemški jezik je že prej govoril tekoče. Ščasoma pa se je začel zavedati, kaj pomeni živeti v tuji državi in pustiti ob strani petindvajset let življenja, družino, prijatelje ali, konkretnije, si sam kuhati oziroma poskrbeti za oddajo davčne napovedi. S prijatelji stike najraje vzdržuje po telefonu, sicer pa upa, da se bo lahko v prihodnosti domov vračal večkrat letno, četudi za krajši čas. »V prihodnosti bi rad imel Berlin kot bazo in aktivneje na daljše etape potoval po svetu. Pri tem, kje si bom ustvaril družino, pa bo, hočem nočem, imela besedo žena – seveda, ko bo čas za to. Na pol v šali, na pol zares – v Mursko Soboto bi se vrnil samo kot kandidat za župana. Ne vem, kako bi se končal ta poskus, a vsekakor bi bilo zabavno.« Če pa primerja

Fotografiranje pred odprtjem Kunsthalles v Berlinu junija 2012, kjer je nastopila Amanda Palmer. Matej (na vrhu stavbe skrajno levo) drži fotografski držnik.

God Bless This Mess na obisku pri Mateju v Berlinu. Od levo proti desni Ivor Knafelj, Dominik Fras, Matej Ficko, Matej Končan in Tomislav Glavica

tamkajšnjo kulturo z našo, je mnenja, da v Sloveniji in Prekmurju nismo nič manj pametni ali kreativni, le bolj zategnjeni. Mladi v Berlinu imajo oziroma si izborijo veliko več možnosti za sooblikovanje svoje ulice, četrti in mesta, skratka okolja, v katerem želijo živeti.

Delo v Platoon Kunsthalles

Matej opiše Platoon Kunsthalles neka-ko tako: Zasnovan je bil kot kritična pobuda dveh študentov pred skoraj 15 leti v času, ko so v Berlinu cvetele ali se šele izoblikovale vse najpomembnejše iniciative, ki so se sicer medtem že deloma institucionalizirale in so zdaj glavno gonilo tamkajšnje kulture in turizma, ne da bi ob tem pozabile na svoje poslanstvo. Pri tem sta želela ustvariti platformo, znotraj katere bi lahko delovali najrazličnejši posamezniki, kjer lahko vsak prispeva tisto, v čemer je najboljši. Platoon

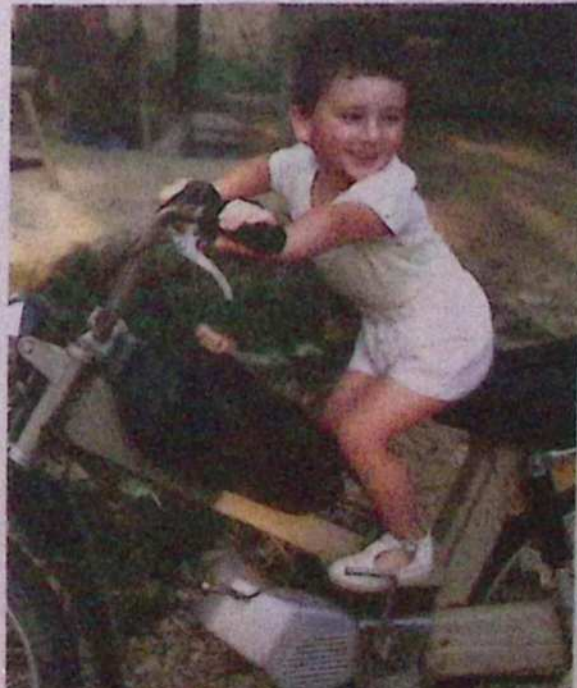
Kunsthalles je multifunkcijski prostor za različne dogodke, razstave, performanse, koncerte, delavnice in svoboden prostor za vragolije kreativcev v najširšem smislu. Njihova mreža po praktično vseh državah sveta jih vključuje več kot šest tisoč. Izpostave imajo celo v Južni Koreji, naslednje leto ciljajo na Mehiko. Poleg tega so tudi kreativna agencija. Njihovi naročniki so na primer Adidas, Volkswagen, Hugo Boss in nemška največja delavska organizacija Verdi. »Če bi želel povleči vzporednice s Slovenijo, bi dejal, da gre za hibrid agencije Pristop, kulturnega centra Šiška in novodobnih pobud za mreženje s primesmi starega metelkovskega aktivizma.« Matej vodi oddelke za komunikacijo in svetovanje pri vseh dogodkih in kampanjah, pri tem pa zelo rad tudi sam izpelje kakšen dogodek. Trenutno dela pri komunikacijskih storitvah za že omenjen največji nemški sindikat, ki mu gre največja za- sluga za to, da bo Nemčija do konca leta uvedla »Mindestlohn« oziroma najnižjo urno postavko, določeno na 8,5 evra na uro. V Platoonu niso apolitični, se pa ne spogledujejo z dnevnim politiko in političanstvom. Kritični so tako do kapitalizma kot do antikapitalizma. Verjamejo v moč provokacije in iritacije, ki prinaša reakcijo in spremembo na bolje, pri tem pa ni nobeden in nič izvzeto.

Kako vidi sebe čez deset let in koga vidi na prestolu svetovnega nogometnega prvenstva?

Začnimo na koncu. Kot dober in neobremenjen sosed si Matej želi, da bi zmagala Hrvaška. Zase pa si v življenju želi zadovoljstvo, srečo, zdravje in samoizpolnitev. »Na kakšen način se bodo želje manifestirale in materializirale, prepuščam pustolovščini, ki se ji pravi življenje. Vedno bolj pa ugotavljam, kako pomembna dobrina v mojem življenju je prosti čas. Ponovno bi rad tudi ogrel možganske celice in si mogoče privoščil ta luksuz, da bi nadaljeval študij, tokrat psihologije.« konča Matej.

Z mamo Zdenko in očetom Stankom ob prvem rojstnem dnevu

Na obisku na Goričkem

Legende

Moje šivilje – Petkovička in druge

Kako pomembno je oblačenje, vemo že davno, ženske, zlasti mlade, so se vedno zanimale za modo, si želele lepih oblek in nič drugače ni bilo v mojem dvajsetem stoletju in mojem mestu Murska Sobota, čeprav si česa res dragega in modnega nismo mogle privoščiti. Kavbojke so bile znamke Varteks in ne Rifle in tako naprej. V dveh tekstilnih trgovinah se ni dobilo bog ve kaj, Murina oblačila so bila večinoma nedostopna. Zato se je bilo pač treba obrniti na šivilje, ki jih je bilo v mestecu kar nekaj, in vsaka je imela dovolj strank, saj je bilo včasih treba dolgo čakati, da bo obleka nared. Zdaj, čez desetletja, pa je vse drugače. Šivilj skorajda ni več, Mura propade vsake toliko časa, oblek pa je kolikor hočeš, le da pravzaprav ne vemo, od kod so prišle.

Bea Baboš Logar

Mura danes

Spet prihaja čas počitnic in starejši se spominjamo letovanj v Rovinju, kjer je imelo ogromno soboških podjetij svoje hišice, v katerih smo se izmenjevali na deset dni. Tam so kot vsi Sobočani letovali tudi Murini delavci v času svojega kolektivnega dopusta, ki je trajal tri tedne ... Zdaj o čem takem niti sanjati ne morejo in spet, ne vem že kolikšni, gledamo na ekranu njihove jezne ali objokane obraze, saj so znova ostali brez dela in jim je ostala le pravica hlapca Jerneja. In ko spet vseprek razpravljajo o usodi tovarne, ki je bila nekoč ponos Pomurja, se navadni ljudje, ki bi radi le mirno in dostojno živeli od dela svojih rok, sprašujemo, čemu država že ves čas meče denar ljudem, ki niso vredni zaupanja. Pravice do dela, družine, šolanje otrok spadajo med osnovne človekove pravice, a kam naj se gredo pritožiti vse te izmognane ženske, ki so bile vesele, da lahko delajo vsaj za minimalno plačo, ki omogoča le minimalen obstanek na robu preživetja. Nekeč so bile za trdo delo vsaj dobro plačane in so lahko skrbele za svoje družine. Z Muro sem bila dolgo povezana tudi sama, tudi meni je posledično dajala kruh, saj sem učila na poklicni šoli in večinoma tekstilke. Resda slovenski jezik in književnost, a to ne pomeni, da nisem bila povezana z njihovim življenjem tako kot učiteljica in kot razredničarka. In ne vem več, od koliko stotin učencev sem se v teh letih poslovila in jim zaželela, da bi jim bilo v življenju dobro. Ker takrat jim je še bilo. Murine delavke so imele takšno plačo kot profesorji, pa jim tega nihče ni zavidal, saj smo se na občasnih ekskurzijah v tovarno lahko prepričali, kakšno je njihovo delo in v kakšnem peklenskem hrupu ga opravljajo. Pa vendar so bile ponosne, da pripadajo Muri, ugledni znamki, znani po vsej Evropi ... Potem pa je bog

ve zakaj začelo iti navzdol. Pri nas se je to poznalo pri vedno manjšem vpisu. V najboljših časih smo imeli po šest letnikov šivilj in krojačev in po končanem šolanju so vsi, skoraj dvesto učencev, že avgusta začeli delati v Muri. Večinoma ženske, gonilna sila razvoja, ki pa je že takrat kazal svoj drugi obraz: ugotovili so, da je bilo v Muri največ invalidskih upokojitev predvsem zaradi visokih norm in zahtev po popolnem izdelku ... Zdaj najdemo naše nekdanje učence povsod: v trgovinah, pralnicah, domovih za ostarele in seveda med brezposelnimi. Malo katera se odloči, da bi šla na svoje in šivala po meri, tako kot šivilje naših mladih let. Naj bo naslednji zapis topel spomin na ene in druge, ki so bile zaslužne za to, da smo se lahko z zadovoljstvom pogledale v ogledalo.

Mura nekoč

V času mojega odrasčanja, to je v šestdesetih, smo se večinoma še oblačili pri šiviljah. To je bilo veliko ceneje kot kupovati konfekcijska oblačila, ki si jih lahko dobil v soboških trgovinah in niso bila posebno privlačna. Če smo hoteli kaj lepšega, je bilo treba kam dalje. Za takšna potovanja in nakupe večina ni imela denarja, a včasih sem mammo le pregovorila, da sva se z avtobusom odpeljali v Zagreb ali Ljubljano po kakšen zimski plašč, ker sem hotela imeti nekaj posebnega. V gimnazijskih pa tudi v študentskih letih smo dekleta kar naprej govorila o oblekah, gledala modne revije, risala modele, hotele biti lepe, podobne manekenkam, ki so postajale prave svetovne zvezde. Prihajala je moda minikril, a pri tem nisem nikoli pretiravala. V Soboti je bila znamenita tekstilna tovarna Mura, kjer so izdelovali čudovita oblačila, a večinoma le za izvoz in jih v domačih trgovinah ni bilo mogoče dobiti. Če si pa v tovarni koga

poznal ali bil pomemben človek, si lahko prišel tudi do izdelkov, ki so bili namenjeni le za »Nemčijo« ali so imeli nič kaj dosti vidno napako. Ko so namreč prišle v modo plisirane terilenke, ti takšnega krila ni mogla sešiti nobena, še tako dobra šivilja. Jaz sem jo dobila s pomočjo tete Gaby, ki je poleg svojih hčera včasih rada poskrbela tudi zame. In tako je bila Sobota nenadoma poplavljen z dekleti v karirastih terilenkah, puloverjih iz bukclja in velikim okroglim obeskom na dolgi verižici. Čačino-vičevi so prišli iz tujine, oče Rudi je bil v diplomatski službi in teta Gaby je prinesla nove nazore o oblačenju, ki so vzbujali začudenje. Nam so se zdela lepa konfekcijska oblačila najbolj zaželena, ona pa je rekla, da so v tujini konfekcijske obleke zelo poceni, oblačenje po meri, se pravi pri šivilji, pa je treba drago plačati. To je bila približno takšna novica kot ta, da so v tujini piščanci najcenejša hrana, ki jo lahko dobiš v vsaki samopostrežni restavraciji. Maja Novak, tudi gimnazijka in hči arhitekta, je bila s starši v Parizu in je rekla, da so tam piščanci najcenejša hrana, pri nas pa so še vedno pomenili nekaj imenitnega in dragega, saj množične reje še ni bilo. V tujini je bilo pač vse drugače in boljše, zlasti dekleta smo si želele lepih oblek, ki jih le pomeriš, kupiš in greš. S šiviljami je bilo malo drugače. Včasih je namreč uspelo, včasih pa ne.

Nelika nena

V otroških letih je tako mami kot meni šivala Petronela Čagran, ki smo ji vsi rekli Nelika nena. Ni bila izučena šivilja, saj so imeli tudi živino in njive, a gotovo je s šivanjem in skromnim plačilom zanj prispevala k družinskemu proračunu. Z njenimi izdelki smo bile zadovoljne. Spominjam se rdeče obleke z belimi pikami in volančkom, bele bluzice

Družina Petkovič: oče Štefan, mama Terezija, hči Ditka

k temnomodremu krilu za proslave in celo kopalk. Lahko bi nam vsem šivala teta Anuš, ki je bila izučena šivilja, a ker se je tega poklica izučila po silii, zaradi očeta, je šivanje dobesedno zasovražila. Svojega poklica ni hotela opravljati in ni hotela šivati nič zapletenega. Mogoče kdaj kakšno posteljino.

Katarina Dolgov

Potem, v gimnazijskih letih, sem začela hoditi k mamini vrstnici Katici Dolgov, stasiti temnolasi in temnooki gospe. Njeni starši so bili ruski emigranti, ki so po prvi svetovni vojni zbežali pred revolucijo in v Soboti je bilo kar nekaj takšnih družin. Stari gospod Dolgov je bil čevljar, ki se nikoli ni naučil slovenščine in je na račun za popravilo čevljev navadno zapisal »tumplanje i piti«, se pravi popravilo pet. Tudi pošvedrane čevlje in luknjaste podplate smo si namreč dali popravljati, ni še bilo v navadi, tako kot v tujini, da bi jih vrgli proč, ko so se obrabili. Če pa še za to ni bilo denarja, je začasno zadrževal kos debelega kartona, samo za suho vreme, seveda. Očim moje sošolke Sonje Roškar, ki je nekaj časa delal v Nemčiji, je ob prihodu domov pripovedoval, da tam sploh ni mogoče najti kakšnega čevljarja, ker da si čevljev nihče več ne da popravljati. Ko se obrabijo, jih vržejo v smeti. V Soboti pa še ni bilo tako in družina Dolgov je bila pomembna tako za videz naših čevljev kot tudi oblačil. Tudi pri Katici sem se tako kot pri Neliki neni počutila domače, saj je bil Katičin sin Karči v osnovni

šoli moj sošolec. Njegova mama pa je imela z mano probleme, ker sem bila veliko presuha. V modi so bile oprijete krajše obleke - »princes« kroj so rekli temu - in zame jih je bilo težko ukrojiti, ker sem bila v pasu preozka, zato se je hrbtni del vedno zdel preširok. A sešila mi je lepo obleko iz zelene svile, ne vem več, kje jo je mama dobila, verjetno jo je prinesla iz Novega Sada, bila je namreč dopisnica časopisa Magyar Szo. Sešila mi je tudi siv kostim in črno bluzo za maturantski pohod, čemur se je naša omama čudila, češ da se pri devetnajstih oblačim kot kakšna guvernanta. Sešila mi je tudi črno obleko z belim izvezenim ovratnikom za maturantski ples. To, tako je rekla, pa naj bo njeno darilo, ker sem prišla tako daleč.

Ko smo začeli hoditi v Trst

Potem sem postala študentka in se preselila v Ljubljano, kjer so se moje želje po lepem oblačenju še pomnožile, saj se me, ki smo prihajale iz manjših mest, nikakor nismo mogle primerjati z ljubljankami. A takrat se je ponudila tudi nova, nadvse privlačna možnost nakupovanja v Trstu. Tam so bila za nas prava oblačilna nebesa, zlasti italijanski čevlji so imeli visoko ceno in kupovale smo si lahko modne oblečke po nizki ceni: kakšno minikrilo, op art obleke, ogrlice in uhane. Čeprav skoraj nikoli nismo imele denarja, nismo kupovale na Ponte Rossu, naš cilj sta bili običajno trgovini Upim in Coin, včasih Standa, ki je bila še cenejša. V Trst so se študenti večinoma vozili z

Kolektiv poklicne in tehniške šole v Murski Soboti v sedemdesetih letih, v tretji vrsti prva z leve stoji učiteljica praktičnega pouka Jelka Štrman.

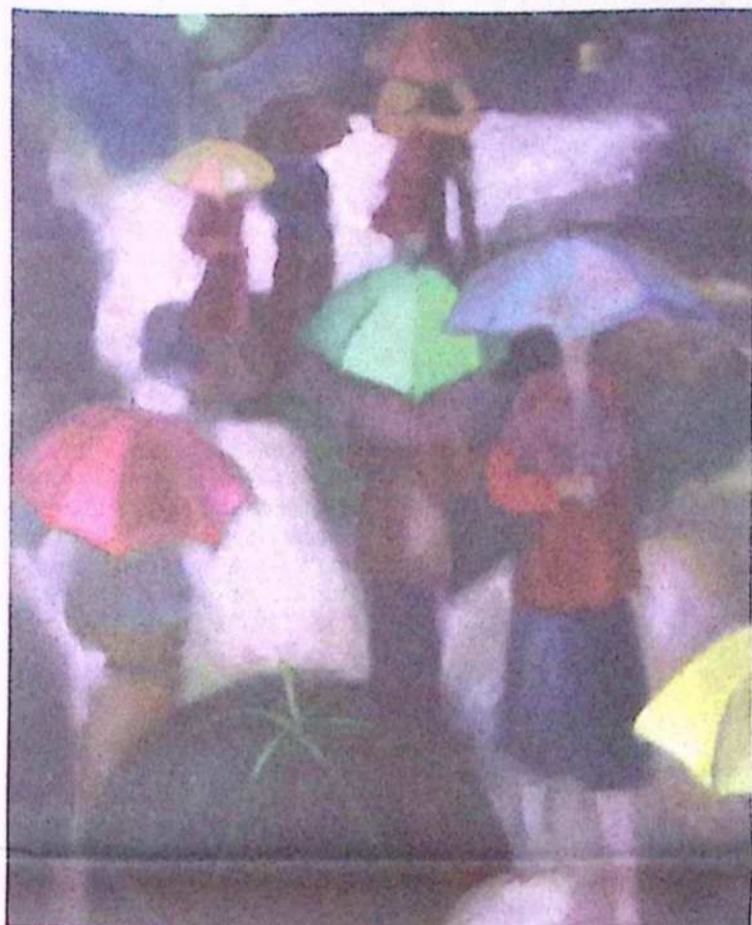
avtostopom, jaz sicer le enkrat, ker me je bilo strah in nikoli nisem šla sama. Nekega dne pa sva se odpravili na pot s Tanjo, mojo bolj junaško sostanovalko in prijateljico iz otroških let. Poučila me je, da se je treba postaviti na konec Tržaške, na konec vrste stoparjev, ki so jih pobirali avtomobilisti. Ko sva končno prišli na vrsto, se je pred nama na žalost ustavil tovornjak, a izbire ni bilo. Vzemi ali se spet postavi na konec vrste. Spogledali sva se in se povzpeli v kabino. Voznik je bil starejši gospod, recimo pri petdesetih, kar se je takrat zdelo veliko. Bil je prijazen in zgovoren, naš pogovor pa, zlasti z njegove strani, čedalje bolj osebni. S Tanjo sva bili v celoti zaposleni s tem, da sva zadrževali hihitanje, saj

visoka, tanka in zamišljenih modrih oči je bila njuna hči Ditka, takrat dvanajst- ali trinajstletno dekletce. Ko sem prišla k njim in čakala, kaj bodo ustvarile čudežne Petkovičkine roke, je vedno prisledla, saj je seansa lahko trajala tudi nekaj ur. Gospa Petkovič je med svojim delom rada poklepetala in se pozabavala. Če si namreč pričakoval, da boš takrat, ko si bil naročen, obleko tudi pomeril, to ni bilo čisto tako. Ko sem se pojavila na dvorišču, je gospa Petkovič včasih prišla z vrta, včasih od kod drugod, stopili sva v delavnico, vrgla je blago na mizo in ga začela krojiti in morala sem počakati tako dolgo, da sem obleko končno lahko pomerila. Če ne bi počakala, bi moja obleko gotovo odložila in začela delati kaj drugega

rala. Jaz, ki sem spet čakala na svoj izdelek, sem opazila, da je bilo blago za rokave drugačno, torej so spadali k neki drugi obleki. Ko sem jo po odhodu razočarane gospe opozorila, se je zahihitala: »Ste opazili? Njeni pač še niso gotovi.« Čakati pa je bilo vedno vredno. Tudi na čudovito malo črno obleko za gledališče iz volnega žoržeta, ki so jo občudovale vse moje kolegice in mi je žal, da je nisem shranila za kakšen muzej mode preteklosti.

Šivala pa je tudi moj poročni kostim, seveda spet na njej lasten način. Z Lojzetom sva se poročila še kot študenta, takrat je bilo veliko študentskih porok, hipijevskih pa

sem se naslonila na prometni znak, a ženin Lojze je bil videti povsem spodoben in tudi njegovi lasje primerno postrženi, čeprav mi je še zjutraj grozil, da se ne bo poročil, ker sem

Ditka Petkovič, Zelena svetloba, 1984 FOTOGRAFIJA IZ ARHIVA GALERIJE MURSKA SOBOTA

nama je začel ponujati nekaj za naju nedvomno koristnega. Bolno ženo, da ima, je rekel, pa tudi prijatelj in mi štirje bi se lahko kaj družili. Očital nama je, kako neumna da smo dekleta, ker zapravljamo čas z mladimi fanti brez denarja, namesto da bi se družile s »kakšnim obrtnikom, starejšim gospodom« in bi lahko hodile »cele v zlatu«. Ponudbo sva vljudno odklonili, se zahvalili za prevoz in se začeli krohotati, ko se je odpeljal. Dogodek pa ni ostal pozabljen. Še večkrat sva se spomnili edinstvene in na žalost tudi edine ponudbe v življenju, ki bi nama omogočila, da bi hodili po svetu ovešeni z zlatom. A zlato nama ne tedaj ne pozneje ni nič pomenilo in biti ovešen z zlatom se nama je zdelo kičasto. Bili so hipijevski časi in izdelovale smo si ogrlice iz oranžnih koščic, jabolčnih pešk, lakiranih makaronov, papirmašaja. Tako okrašene in v italijanskih oblekah smo se vračale v Soboto in žele občudovanje tistih, ki v Trstu še niso bili.

Petkovička

Vendar pa smo tudi šivilje še vedno potrebovale. In po zaslugi tete Gaby, ki se je sicer že vrnila v Ljubljano, sem prišla do najboljše šivilje v Soboti, kraljice vseh šivilj, znamenite Petkovičke, pri kateri so si dale šivati obleke vse imenitne soboške dame, ki so kaj dale nase. Bila je umetnica in kot vsi umetniki malo boemska, muhasta, odvisna od navdiha, zato nikoli nisi vedel, kdaj boš oblačilo dobil. Za to je bilo potrebnega veliko napora, a izdelek je bil vedno čudovit. Gospa Petkovič sama nikakor ni bila kraljevskega videza, drobna, mišje plavih las, spetih v čopek, živih bistrskih oči, urna in okretna. Pravo nasprotje svojega moža, visokega, suhega človeka, zamišljenih modrih oči, ki je v glavnem molčal. Prav tako

in naslednjič bi se vse začelo znova. Morala je živeti v nenehni napetosti, a najbrž ji je tako ustrezalo, saj je bila vedno dobre volje in je vedno našla rešitev tudi pred razočaranimi in srditimi strankami. Če je prišla kakšna takšna in jo je pravočasno opazila, je hitro kar oblečena legla v posteljo in začela tožiti, kako da je bolna. Poleti, ko so se ljudje odpravljali na morje, je zadnji hip nosila izdelana oblačila na motorni vlak, ki je odhajal ob štiri zjutraj. In gospe Hajnšek je v moji prisotnosti pomerjala dolge rokave namesto tričetrtinskih in ji obljubila, da jih bo skrajšala, ko je ta protesti-

takih v kavbojkah in v treh cerkvah: katoliški, pravoslavni in evangeličanski. Midva sva se odločila le za dve priči, mojo sostanovalko Tanjo in njegovega kolega z akademije, Bonija Čeha. Ta dogodek smo hoteli opraviti zasebno, samo mi, brez ceremonij, in kar s trolejbusom na magistrat. Ker pa sem bila vendarle malomeščanska, sem hotela imeti poročni kostim. Lojze je imel še svojo maturantsko obleko, ki je od mature ni več oblekel in jo je bilo treba vsaj še enkrat obleči, torej s poročno obleko ni imel stroškov. Z mojim kostimom pa so se, kar bi lahko pričakovala, pojavile značilne petkovičevske težave. Morala sem se vrniti v Ljubljano, preden ga je dokončala, in obljubila je, da ga pošlje po pošti. Tako sem na samo poročno sredo čakala v dežurni loži študentskega naselja z navijalkami v laseh, da pride pismonoša, ob enajstih bi namreč morali biti na magistratu. Pa je ob desetih poštar vendarle prišel in prinesel škatlo, v kateri je bil čudovit vroč rjav kostim. Prišla pa je tudi sestrična Maša z avtomobilom in izjavila, da nas bo odpeljala, da jim ne bomo delali sramote po trolejbusu. Prišli smo na magistrat in morali nekoliko počakati, zato smo nekaj tudi popili in takoj postali boljše volje. Tudi poročna fotografija ni bila konvencionalna, pred magistratom

ga preveč ostrigla in se mu je zdelo, da je podoben Bette Davis. To sploh ni bilo res, končno se je potolažil, vse je bilo opravljeno, kakor je treba in za las sem se izognila usodi tete Anuš, stare gospodične, ki je bila vsem dekletom v družini svarilni zglede. Petkovičkin kostim pa je ostal ohranjen vsaj na fotografiji. Poročno kosilo smo seveda opravili pri Katrci, priljubljeni študentski gostilni blizu naselja, sestrična Maša pa je nato od doma telefonirala našim sosedom Sabotinovim, naj mojim sporočijo, da sem se poročila. Kmalu zatem sva kot zakonski par odpotovala v Soboto in moj novi stan me je navdajal z velikim ponosom, zlasti zlat obroček na levi roki. Moja mama je sicer rekla, da še nisva zrela, da sva videti kot dva mladička, ki se igrata poroko, teta Anuš pa, da je škoda in da bi bila veliko srečnejša, če bi ostala neporočena tako kot ona.

Tekstilna šola in Jelka Štrman

V tej šoli, kjer sem poučevala 35 let, sem našla tudi novo imenitno šiviljo, Jelko Štrman, ki je dekleta učila šivati pri praktičnem pouku. Pri njej so se gotovo veliko naučile, saj je imela tudi ona poleg strokovne usposobljenosti še umetniški talent. Takrat še nismo imeli nove šole,

delavnice so bile spodaj v kleti ekonomske šole, a tako prijetno je bilo videti, kako so v tisti kleti učenke sedele okoli nje in šivale, se pogovarjale, spraševale. Takrat namreč učencev še niso pripravljali za Muro, za tekoči trak, ampak za, lahko bi rekli, ustvarjalno, osebno šivanje po meri. V naših delavnicah so šivali tudi za stranke in vsako leto smo ob koncu šolskega leta pripravili modno revijo, pri kateri sem sodelovala kot »vizažistka« za učenke – manekenke, saj sem bila še iz študentskih let večča pleskanja obraza s tekočim pudrom, tušem za črto na robu vek in vsega drugega. Jelka pa je rada sešila kaj posebnega tudi zame. Doma sem našla star kostim tete Anuš, ki ga je nosila še pred vojno, s tako imenovano angleško jakno, nesla sem ga Jelki, ki mi je nato po tem vzorcu sešila kostim iz zelenega tvida in tega še vedno hranim. Podobnega, rjavega pa je dobila kolegica Milka Fišer in v Jelkinih kostimih sva ponosno hodili na seminarje. V spomin na Jelko, kolegico in prijateljico, ki je več ni. Pa tudi nobene druge od teh, katerih obleke sem v mladosti s takim veseljem nosila. Kar izginile so vse, zdi se, da skupaj z mojimi mladimi leti.

Ditka

Odšla je tudi Ditka, ki ni bila šivilja, a se je umetniški talent njene matere Petkovičke izrazil na nov način – na akademiji za likovno umetnost v Beogradu je končala študij slikarstva oziroma gledališkega kostuma. Čez leta se je vrnila v Soboto in postala moja kolegica na tekstilni šoli in najprej sva obudili spomin na naše posedanje v delavnici njene mame. Učila je skiciranje oblačil, kar jo je povezovalo z materinim poklicem. In seveda tudi slikala in razstavljala. Slike je raje podarjala kot prodala. Bila je zadržana, resna in malobesedna, kot je bil njen oče. Za to, kar je hotela povedati, je imela svoje slike. Če pomislim nanjo, se spomnim njene velike slike, na kateri je upodobila množico ljudi, ki na deževen dan hitijo sem in tja pod svojimi pisanimi dežniki. Slike, ki tako zlahka omogoča vstop gledalcu, mu vzbudi občutek radosti, ker je v njej toliko življenja. Zdi se mi, da jo je naslikala v času, ko je bila srečna, in da je med temi srečnimi dežniki ostala tudi sama. Ker nekje mora ostati, kar je bilo, tudi naše obleke, naši prijatelji, otroštvo, mladi dnevi, vse, kar se nam je dogajalo v življenju. Če tega ne bi shranili, več ne bi vedeli, kdo smo.

Manekeni v Murinih oblačilih

Katica Dolgov in njen sin Karčl – za vrstnike nepozaben Zeko

Spominsko pokopališče ameriških vojakov

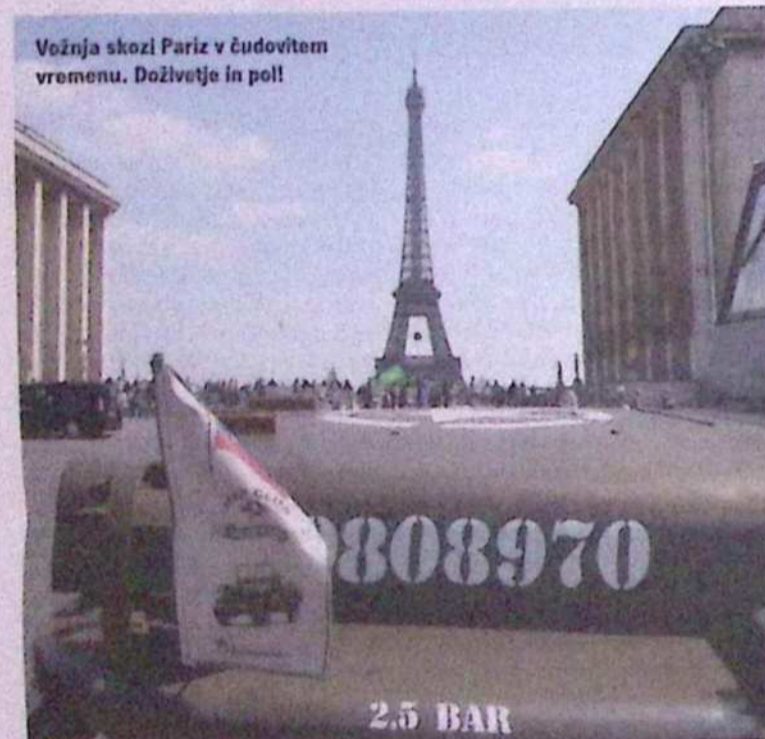

Ekipa Jeep klub Veteran na obali Normandije – od leve Franc Knaus, Geza Džuban, Matija Kuzma, Tanja Džuban, Zvonko Nagy, Štefan Jančarič in Aleksander Jevšek.

Skozi lepo negovan park smo prišli na ameriško ozemlje na čudovitem klifu. Kar presunilo nas je ob pogledu na tolikšno število belih križcev in judovskih zvezd, ki so skrbno zložene v mikroskopsko natančno poravnane vrste. Tukaj je pokopanih skoraj 10.000 mladih ameriških in kanadskih vojakov, ki so bili stari od 18 do 25 let. Zdelo se je, kot da nam govorijo: »Ko se sprehajate po teh plažah in travnikih, se spomnite na nas, ki smo tukaj izkrcavali, da lahko vi danes uživate svobodo.« Čez dobre pol ure smo se z naježeno kožo in brez besed odpravili naprej. Obiskali smo še nemško pokopališče v kraju La Cambe in se počasi odpravili proti Mounviexu, kjer smo imeli okusno večerjo, ki smo jo pripravili ob pomoči prave vojaške kuhinje, ki smo jo pripeljali iz Slovenije.

Normandija – dan D po 70 letih

Vožnja skozi Pariz v čudovitem vremenu. Doživite in pol!

Razkošen razgled iz starodobnikov na Pariz

Odprava iz Slovenije je krenila iz dveh smeri, iz prekmurske in ljubljanske. Vozila z vso mogočo opremo, osebno prtljago, celim kupom domače hrane in pijače in seveda z obveznimi rezervnimi deli, smo tri dni pred našim odhodom naložili na tovornjake, ki so jih po cesti odpeljali do pariškega letališča Charles de Gaulle. Naše letalo je vzletelo zjutraj 31. maja 2014 z brniškega letališča in po dobrih dveh urah in pol smo že razlagali naša vozila in se pripravljali na »veliko« vožnjo skozi Pariz. Od ljubljanskih kolegov smo namreč slišali, da je promet skozi Pariz »tak malo nor«, ampak vožnja v koloni desetih vozil z vihrajočimi slovenskimi zastavami in z dobrimi navigatorji na čelu je bila vse prej kot »nora«, bila je nadvse prijetna, polna posebnih občutkov, in to tudi zato, ker nam naši starodobniki omogočajo razgled daleč naokrog.

Pariz je mesto s prav posebnim čarom. Prvi postanek je bil na živahnem, danes z vozili natrpanem največjem trgu v Parizu, na Place de la Concorde, kjer je nemogoče spregledati 3000 let star obelisk in čudovite fontane. Vožnjo smo nadaljevali po najdaljši avenijski v tem mestu, po Aveniji Champs-Élysées, ki se po 1910 metrih konča s Slavolokom zmage. Upamo si trditi, da je vsakega izmed nas ob vožnji z našimi starodobniki, ki nam omogočajo posebno razkošje, to je 360-stopinjska panorama, po tej široki, zeleni aveniji preplaval nekakšen občutek zmage. Z kratak čas smo se ustavili, da smo si поблиže ogledali tega okornega kamnitega velikana, ki ga je naročil zgraditi Napoleon, da bi z njim zaznamoval svoje vojaške uspehe, potem pa nadaljevali pot do največje znamenitosti Pariza, do Eifflovega stolpa, ki je zgrajen na Marsovih poljanah ob reki Seni. Postanek, hiter ogled te

drzne demonstracije višine, obvezno fotografiranje in že smo mimo Versaillesa zapuščali Pariz v smeri proti severu. Proti večeru smo se po približno dveh urah vožnje pripeljali do končnega cilja prvega dne, do »kontejnerskega« hotela FI v Evruxu.

Sprejeti, kot da smo mi njihovi osvoboditelji

Končno Normandija. Vozili smo se mimo mest Lisieux, Moulton, Cean, in ko smo se približevali normandijski obali, smo že srečevali vozila, podobna našim, iz Belgije, Češke, seveda tudi iz Francije. »Magnific, magnificent!« smo slišali od Francozov, ki so nas z velikim navdušenjem pozdravljali, nam mahali, nas fotografirali, zdelo se je, da nas pozdravljajo, kot da bi bili mi njihovi osvoboditelji. Dan smo zaokrožili vsak v svojem mestecu, mi v Bernieres-sur-Mer. Vse, kar smo pred štirimi dnevi natovorili na naše »konjičke«, je bilo treba raztovoriti in se spoznati s skoraj novo prijetno leseno hiško, ki jo je naš gostitelj naredil čisto sam.

Naslednje dni smo oblačili uniforme, obuvali vojaške škornje, opremljali avtomobile s potrebnimi dodatki in se vsak dan znova z radovednostjo podali na raziskovanje 70 let stare zgodovine. Že ko smo stopali na območje Normandije, so nas ob cestah pozdravljali različni plakati, ki so nas opominjali, kaj se je tukaj dogajalo pred mnogimi leti. Eden izmed njih nam je na zanimiv način govoril: »On a tous 70 ans« (vsi smo 70). Vsi ... mladi, malo manj mladi in stari, vsi, ki se na kakršen koli način dotaknemo teh dogodkov.

V dneh, ki smo jih imeli na razpolago za ogled... malo nas je včasih zadržalo vreme, en dan pa je bilo območje zaprto za promet zaradi velike proslave ... smo vsak dan prevozili od 180 do 200 kilometrov, od Ouistrehama do Quine-

Ljubitelji starodobnih vojaških vozil smo v Sloveniji organizirani v specializiranih klubih. Takšni so Jeep klub Ljubljana, Zgodovinsko društvo Triglav in naš Jeep klub Veteran Murska Sobota. Slabo desetletje sodelujemo na različnih letnih srečanjih, kamor povabimo tudi nečlane in lastnike podobnih vozil iz celotne Slovenije ter sosednjih držav. Nekateri kolegi iz dveh ljubljanskih klubov so se že udeležili obletnice izkrcavanja zavezniških sil v Normandiji in vedno znova, ko smo se srečevali, smo poslušali, kako lepo je v Normandiji, kakšno doživetje je, se s čisto svojim džipom voziti po sledih izkrcavanja zaveznikov. Bolj ko sta se bližala leto 2014 in seveda 70. obletnica izkrcavanja v Normandiji, pogostejši so bili pogovori o tej ekspediciji tudi v naših domačih krogih. Celo tako daleč je prišlo, da smo malo za šalo, bolj pa zares ugotovili, da mora vsak pravi džipar enkrat obiskati Normandijo in ... prišel je dan, ko se je bilo treba odločiti. In rezultat našega tehtanja in merjenja je bil: sedem ljudi in štiri vozila iz Prekmurja bodo konec maja 2014 na poti proti Franciji, seveda v družbi 16 Ljubljančanov in njihovih šestih vozil.

Tanja in Geza Džuban
Dr. Aleksander Jevšek

villa. Bolj ko se je bližal šesti junij, bolj se je celotno območje spreminjalo v en velik muzej. Na cestah so bila večinoma starodobna vojaška vozila, zdelo se je, da civilni, novodobni avtomobili kar nekam izginjajo. Največ smo srečevali džipov znamk Willys in Ford, veliko tovornih vozil Dodge in GMC, raznih oklepnikov, čudnih amfibijskih vozil in res ogromno motornih koles. Hiše so

Sreča v nesreči padalca v kraju Saint Mere Eglise

Vojaška kuhinja – naša vsakodnevna rešitev za lakoto

Ženski del slovenske odprave v uniformah – od leve Katarina Dolanc, Marija Knaus, Beti Istenič, Tanja Džuban, Mira Kolbe in Tatjana Tomžič

Zdržena slovenska enote – malica na obali Utah Beach

bile na različne načine okrašene z zastavami zaveznikov, izložbena okna restavracij, javnih in drugih objektov so bila vir koristnih informacij. Ljudje so bili oblečeni v vojaške uniforme različnih rodov vojske in civilne obleke iz tistega časa. Na vsakem malo večjem prostem mestu so udeleženci srečanja postavili avtentične kampe s šotori in vsem, kar je spadalo zraven, vozila, orožje in cel kup druge opreme. Največkrat je bil ob takih kampih tudi neke vrste boljši sejem. Nekaj jih je bilo velikih, zelo zanimivih, kjer smo lahko kupili prav vse iz tistega časa po vrtoglavo visokih cenah ali ponaredke po nekako sprejemljivih cenah: uniforme, civilna oblačila, orožje, avtomobilske dele, medalje, denar, radijske postaje, telefone.

Normandija je en sam muzej

Vse dni smo se po različnih poteh pomikali proti severu. Ogedali smo si nekaj zanimivih muzejev. Na splošno je muzejev ob tej normandijski obali veliko in jih še odpirajo. Če ni muzej, karikirano rečeno, v vsakem malo večjem mestu, pa je tam kakšno drugo znamenje ali dve.

Pogledali smo si muzej Airborne (padalski muzej) v mestu Sainte Mere Eglise, kjer je mogoče videti letala v originalni velikosti. To mesto je tudi zelo znano po padalcu, ki je ob pristanku obvisel na cerkvi, se delal mrtvega, tako preživel in še danes visi na cerkvi. Nesreča, ki ga je doletela, so pa bili cerkveni zvonovi. Zaradi njih je oglušel.

Overlord, muzej na plaži Omaha, skriva več kot 10.000 kosov različnih spominskih eksponatov ter 35 tankov in topov, ki so vsi v originalni izvedbi, kar je posebnost v Evropi. Zelo poseben je muzej Memorial de la Liberte retrouvee, kjer smo v prvi vrsti videli in občutili vsakdan civilistov med vojno, saj je del muzeja urejen kot prava francoska ulica s trgovinami in hišami, uličnimi svetilkami in avtentično glasbo, ki se konča v avtentičnem bunkerju Atlantskega zidu.

Življenje v kampih kot takrat, vendar brez strahu pred napadi – Arizona Camp

Obiskali smo vseh pet obal, Sword, Juno, Gold, Omaha in Utah. Običajno smo si na eni izmed teh plaž privoščili popoldansko malico in za trenutek uživali na obali, polni strmih pečin, neskončno širokih peščениh plažah in šumenju Atlantskega oceana. Zelo znan je rt Point du Hoc na skalni pečini obale Omaha, kjer je 225 ameriških »rangerjev« poskušalo s pomočjo vrvi in lestev priplezati na vrh in tako osvoboditi del francoskega ozemlja, uspelo je le 90. Veliko območje je polno globokih kotanj zaradi granatnih izstrelkov, ostankov nemških bunkerjev, zaklonišč in mitraljeznih gnezd.

V kraju Longues-sur-Mer je eden najmočnejših ostankov Atlantskega zidu. Ta vojaška postojanka je bila postavljena na vrhu klifov in je edina, kjer so izvorni topovi vidni še danes. Res škoda bi bilo izpustiti obisk Circular Cinema 360 v Arromanches-les-Bainsu, kjer so nam v »okroglem« kinu na devetih platnih in z neverjetnimi zvočnimi efekti predvajali 19-minutni film o hudi normandijski bitki, ki skoraj zagotovo

razžalosti srce in dušo vsakega, ki si ga ogleda. Narejen je po originalnih arhivskih materialih, ki so jih zbirali po vsem svetu, in je poklon vojakom iz vseh držav in 20.000 civilistom, ki so bili ubiti med bojem.

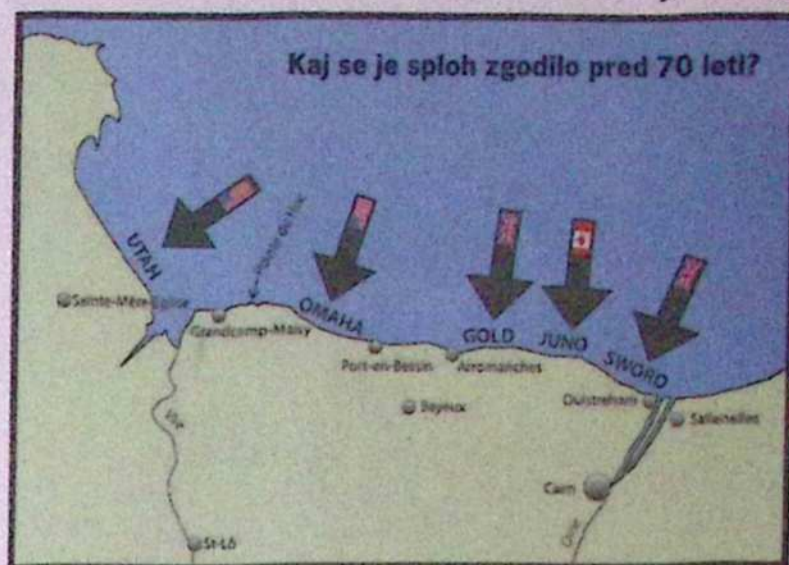
Dan D za počitek in Glenna Millerja

Že od začetka junija so se v večjih mestih vrstile različne prireditve. Parade vojaških vozil, letalski šovi, rekonstrukcije pristankov padalcev in na predvečer šestega junija je bil veličasten sinhroniziran ognjemet, ki smo ga spremljali skupaj s tisoči ljudmi iz vseh kotičkov. Izstrelili so ga iz 24 mest vzdolž cele obale D-day, ki je dolga 80 kilometrov.

In prišel je dan D. Prekmurska ekipa je ostala doma, ker je bilo širše območje okrog nas zaradi varnosti zaprto za promet, vozili so se lahko samo tisti, ki so imeli posebne dovolilnice. Po televiziji smo spremljali osrednjo mednarodno slovesnost iz Ouistrehama na obali

Bunker preživel, top klonil – originalni ostanki Atlantskega zidu v kraju Longues-sur-Mer

Kaj se je sploh zgodilo pred 70 leti?

Po padcu Francije leta 1940 in potem vse pogostejših vpadih zaveznikov v Francijo se je nemško vrhovno poveljstvo zavedlo, da lahko v zahodni Evropi v bližnji prihodnosti pride do invazije, ki bi bila za Nemčijo preveliko breme in bi zaradi tega lahko izgubila vojno. Odgovor na to nevarnost je bila gradnja obrambne linije, ki se je raztezala vse od špansko-francoske meje do Severnega rta. To linijo so poimenovali Atlantski zid in naj bi preprečila zavezniško izkrcanje ali ga vsaj upočasnila. Poveljstvo nad gradnjo zidu je prevzel feldmaršal Rommel. Obrambni zid je predstavljal nešteto bunkerjev, zgrajenih iz metrskih armiranih betonskih zidov. Opremljeni so bili (nekateri so še danes) s težkim topniškim in hitrostrelnim orožjem, ki ga je oskrbovalo na desetisoče vojakov.

Leto je 1943 je bilo prelomno za vse strani, udeležene v velikem spopadu. Zavezniki so začeli počasi dobivati vojno, sile osi pa so se morale začeti umikati iz Afrike in južne Italije. Zahodni zavezniki so se odločili, da je to pravi trenutek za odprtje nove fronte.

Načrt za izkrcavanje dobi šifro Overlord. Ključ do uspeha operacije je bil v uporabi letalstva. Priprave so tekle tudi na tleh. Že vse od začetka leta 1944 so v Britanijo prihajali ameriški vojaki z goro opreme, potrebne za izkrcanje. Za potrebe operacije so zavezniki zbrali 4126 desantnih ladij, 864 trgovskih ladij, 736 pomožnih ladij in 1213 bojnih ladij. Ameriško letalstvo je imelo na razpolago 13.000 letal, med katerimi je bilo 4.500 bombnikov.

Petega junija ob 23.03 so poletela z letališča Harwell v Angliji proti Franciji prva letala z zračnodesantnimi četami. Njihova naloga je bila postavitev oddajnikov, po katerih naj bi se kasneje orientirali padalci in piloti desantnih letal. Sledila so jim letala z enotami, ki so imela nalogo zasesti strateško pomembne mostove. Prvim padalcem je do konca dne sledilo še okoli 14.000 padalcev z več kot 1.000 letali. Zaradi močnega protiletalskega ognja in slabega vremena je marsikatero letalo s padalci zašlo in jih odvrгло na napačnih krajih. Kljub tem težavam so zračnodesantne enote izpolnile svojo nalogo, četudi za visoko ceno. Izkrcavanje je potekalo na petih območjih: območji Utah in Omaha so napadali Američani, območja Gold, Juno in Sword pa angleško-kanadske enote. V tej operaciji so sodelovale tudi Avstralija, Francija, Nova Zelandija, Norveška, Poljska in Češkoslovaška.

Prvi dan invazije se je na normandijski obali izkrcalo okoli 155.000 zaveznikov, ki so zasedli okoli dvesto kvadratnih kilometrov francoskega ozemlja. Cena za tak uspeh je bila visoka. Prvi dan invazije je namreč padlo okoli 10.000 zaveznikov vojakov ter med 4.000 in 9.000 nemških vojakov. In duha vsega tega je zelo močno čutili še danes na najrazličnejše načine.

Sword, ki je v glavnem delu na zanimiv način, tudi za nas, ki smo bolj malo razumeli francosko, prikazala dogodka izpred 70 let, da je bilo izgubljenih veliko mladih življenj in da moramo do tega vsi gojiti veliko spoštovanje. Popoldne smo si ogledali središče mesteca, v katerem smo prebivali.

Ker je bilo po šesti uri zvečer že konec zapore za promet, smo se zapeljali do 15 kilometrov oddaljenega Arromanches-les-Bainsa in uživali v koncertu orkestra, ki je izvajal glasbo tedanjega časa, glasbo Glenna Millerja.

Jekleni veterani so odlično opravili svoj del naloge

Deseti dan našega potepanja je bilo čutili, da se gneča na cestah zmanjšuje, da vrvež pojenja in da se Normandija počasi vrača v običajno vsakodnevno življenje. Domačini so s fasad svojih hiš in plotov postopoma začeli pospravljati izobešene ameriške, kanadske, angleške in francoske zastave, na mestih, kjer so potekale množične prireditve, so delavci pospravljali ozvočenja in odrske konstrukcije. Spet smo srečevali številna vojaška starodobna vozila, ki so bila tokrat namenjena domov, ena v Anglijo, druga v Belgijo, tretja v Ameriko, kdo bi vedel, od kod vse so prišli tisoči, da bi se poklonili padlim za svobodo Evrope ali mogoče celo za svobodo sveta. Spraševali smo se, ali bodo naši »jekleni veterani« vzdržali skoraj 300 kilometrov dolgo pot do Pariza, kakšno bo vreme, ali bo voznik tovornjaka pravočasno počakal na letališču, ali bomo pravočasno prišli za polet proti Ljubljani ...

Mislil in skrbi organizacijske narave je prijetno zmotila prečudovita slika sinje modrine ob cesti, ki vodi do Arromanches. Ob cvetočem polju, posejanem z lanom, smo se še nekajkrat fotografirali.

Trenutek za romantiko pa je v nas ponovno vzbudil vprašanja, ki so nas spremljala ves čas našega popotovanja po Normandiji. Kakšne človeške usode skrivata normandijska zemlja in njena razprostranjena pokrajina? Kakšne tragične zgodbe skriva ocean, ki na delu obale nežno boža peščeno plažo, na drugem delu pa silovito tolče ob strme obalne skale? Kdo je bil 19-letni John in kdo je bil 18-letni Gerhard, ki sta samo dve izmed tisočih imen mladih fantov in deklet, vklesanih na kamnite križe ameriškega in nemškega pokopališča? Ali so vedeli, kam jih pošiljajo tistega šestega junija, ali so takrat vedeli, da je to za njih zadnji dan, dan D (death)?

Ko smo se na predvečer našega odhoda iz Normandije vračali v svojo bazo v mestecu Saint Bernieres sur Mare, je bila že pozna ura. Navadili smo se, da traja v Normandiji v tem letnem času svetel del dneva skoraj do enajstih zvečer. Na lanenem polju so se cvetovi zaprli, zagrnili pa se je tudi »odrška zavesa« spektakla »Normandija 2014«.

Jutro pred odhodom proti Parizu je zaznamovalo zgodnje vstajanje in pripravlanje stvari. Najbrž zaradi množice vtisov, ki so zaposlovali naša razmišljanja, je 300 kilometrov do Pariza minilo dokaj hitro z malo dežja, malo sonca, ampak tega smo bili že vajeni iz Normandije.

Nevihta z močnimi nalivi, tradicionalna gneča na pariški obvoznici in nekaj zgrešenih križišč so bili krivi, da smo za trideset kilometrov poti porabili skoraj tri ure. Čeprav premočeni do kože in še močno pod vplivom adrenalinske vožnje smo si segli v roke in si dejali: »To pa je bil vodeni krst za nas in za naše džipe.« Izkrcanje »Normandija 2014« je uspelo! Vkrkali smo se na letalo in poleteli domov.

Sara in njen pes Inigo Andaluzijski podengo

Sara Koleč, filozofinja, je Sobočan-ka, ki se je po življenju v Ljubljani, Italiji in Angliji odločila slediti svojim sanjam in ekološko kmetovati. Pred enim letom se je preselila na Goričko, in to na Krplivnik, kjer živi s svojim psom Inigom. Druge živali pri hiši ne bi imela, ker je vegetarijanka in si jih ne želi prodajati za meso.

Sara, zakaj je tvojemu psu ime Inigo?

»To ime sem mu dala, ker je to staro špansko ime, ki mi je bilo že od nekdaj všeč. Ime izvira iz latinščine

in pomeni 'ognjen' ali pa tudi tujec. Zdelo se mi je, da mu ime dobro pristoji, saj ima rdeč pigment (rdečo kožo) in nos, oči pa jantarjeve barve. Čeprav je moja prijateljica rekla, da sem z imenom zgrešila in bi moral biti Loco (norček).«

Andaluzijski podengo. Kakšne so njegove značilnosti?

»Visoka inteligenca psa, ni za začetnike, osnove poslušnosti dosežeš z nekaj vztrajnosti, močen lovski nagon, zelo igriv in norčav (dela prevale, se kotali, skače visoko v zrak na mestu, drži rep v obliki vprašaja, ne mara preveč 'cartanja', vendar izkaže svojo ljubezen, kadar si to on sam želi in predvsem bolj v smislu, da se uleže k nogam, ko npr. berem knjigo). Na sprehtu je izredno aktiven,

vse prevoha. Ima tudi zelo dober vid, tako da vidi na zelo veliko razdaljo srno, zajca, lisico ... Je izredno hiter, ko ga spustim v ograjenem prostoru. Po moji oceni bi ujel srno v teku. Rad je v pasji družbi, nekastriranih samcev pa ne mara.«

Iz Španije na zdravljenje na Goričko

Sara je do svojega psa prišla prek Slovenskega društva za pomoč hrtom. Fotografijo Iniga iz zavetišča v Španiji je videla na internetu, poklicala v društvo in čez deset dni je bil pes že pri njej. Takrat so se začeli problemi. Pse, kot so hrti in podengi, imajo v Španiji za lov na divje zajce brez puške. En lastnik jih ima tudi po 70. Za njih skrbijo zelo slabo, jim dajo minimalno količino hrane, po nekaj letih, ko niso več dovolj dobri za lov, jih pokončajo na krut način, običajno tako, da jih obesijo ali jih pustijo stradati, ne dajo jim hrane ali jim v gobec vtaknejo palico, da žival ne more zapreti čeljusti, ne more se prehranjevati in v agoniji pogine. Mnogi dobrotniki v Španiji in po svetu pomagajo psom na takih farmah, da jih vzamejo v oskrbo in jim iščejo nov dom. Ti psi, ki so živeli v brutalnih razmerah, imajo posledice za vse življenje. Nekateri so preveč bojazljivi, plahi in so najraje sami. Pri drugih se to pozna tako, da iščejo pozornost, so agresivni in grizejo. Tak je bil Inigo, a Sara je z njim veliko delala, da ji je začel počasi zaupati, da ni napadal ljudi, ko je jedel, in podobno. Sara je iskala pomoč pri kinologih, strokovnjakih za pasjo psihologijo in pri rejcih, ki imajo posvojene španske pse. Povedala je, da ji ni žal, da se je pred tremi leti, ravno na prvi april, odločila za posvojitev zlorabljenega psa. Po vsem, kar je z njim prestala, ji danes vrača ljubezen. Ker je Sara vegetarijanka, tudi svojega psa navaja na hrano, ki je bolj rastlinskega izvora. Neki zdravilec ji je predpisal dieto za njenega psa, ki vsebuje 70 odstotkov zelenjave, 15 odstotkov žita in 15 odstotkov mesa.

Bojan Zadravec

Arhivi znanih Pomurcev – Ciril Magdič, domoljub in policijski veteran: Opravili smo nalogo, nismo pa je dokončali

pen jih je odprl

Ciril Magdič je štel pet let, ko je nastala fotografija z družinskim deblom. Na svet je privekal na graščini Branek v Branoslavcih. Sam je, kot pravi, že takrat vozil skiro – glej fotografijo. No, v resnici je bil oče kolar in je sinu sestavil prevozno sredstvo.

Prijeten je spomin na čase, ko je vodil tukajšnjo policijsko posebno enoto (Ciril Magdič stoji prvi z leve). V slovenskem merilu so sodili prav v vrh, v najtežjih razmerah in položajih so podprli drug za drugega. Tovariša!

Upokojeni visoki policijski uslužbenec Ciril Magdič, letnik 1960, je oblekel modro sukno leta 1979, ko je bil začetnik v Moščancih na Goričkem, in jo nosil do 2012. Zasedal je številne visoke položaje v pomurski policiji, kot sta komandir postaje v Gornji Radgoni ali poveljnik elitne, posebne policijske enote, izurjene za najtežje naloge. Dva mandata je vodil tukajšnje policijske veterane, zbrane v društvu Sever. Zdaj v pokoju je aktiven v društvu ljutomerskih upokojencev, ribiški družini, humanitarnem klubu in še bi lahko naštevali. »To je moja zgodba. Vedno sem bil zraven, ko se je nekaj dogajalo, zdaj je očitno spet tako,« je rekel v smehu. Gost Penovega arhiva je umirjen, skromen in pronicljiv sobesednik.

Ciril Magdič je tudi aktiven udeleženec priprave na osamosvajanje države in vojne vihere na sončni strani Alp. Zato z gostom še nekaj o državi, ki je slavila te dni: »Leta 1990 ali 1991 sem bil poln idealov. Prepričan o tem, kar ustvarjamo, da je prav, da bodo naši zanamci na nas ponosni. Nikoli v življenju nisem znošil tolikšne in tovrstne oborožitve, vojaške opreme, nagovarjal ljudi in vodil priprave na nasprotovanje nečemu neznanemu. Ponosni smo bili na doseženo, na našo Slovenijo. Ali smo res želeli ustvariti državo za vsako ceno, v kateri prevladujejo sprevračanje, laži, nespoštovanje pravnega reda, siromaštvo in ropanje ljudi, brezdelje, država brez cilja, vizije in napredka? V nas so ostali ponos, pogum, dostojanstvo. Tega nam ne more vzeti nihče. Ko bodo oblastniki posegali po tem, se bomo spet dvignili.«

Andrej Bedek

Brez pomoči družine ne gre – slavje ob hčerinem (Maja) šestem rojstnem dnevu. Desno sin Matej in levo žena Greta. »Včasih žena potoži, da sem, čeprav sem v pokoju, še manj doma kot med vojno!«

Ne gre mimo Okrešlja. Kot poveljnik posebne enote je sodeloval tudi s helikoptersko enoto policije in na sestanku vseh slovenskih poveljnikov posebnih enot je bila sprejeta odločitev o spominu na nesrečo gorskih reševalcev. S kolegi na gori leta 2003.

Osem let je vodil policijsko veteransko društvo Sever. S kolegi veterani iz vojaških vrst je izmenjeval izkušnje, še posebej je bilo pristno pri spominskem znamenju na Vaneči, ko je prišel med nje nekdanji predsednik države.

Manuel Kuran:

Pionir analize
nezavednih čustev
v Sloveniji

Mihaela Kalamar

Veliko Pomurcev je nadpovprečno kreativnih zaradi napoleonovega kompleksa

Manuel Kuran je otrok iz »Bangladeša«, tako namreč domačini imenujejo Jakobovo naselje v Murski Soboti. Iz okolja, ki mu je dalo varno zavetje otroške svobode, se je kot uka-željen najstnik odpravil v prestolnico. Kljub zavedni želji po »melanholični in zasanjani« prekmurski pokrajini, mu ta po vrnitvi ni dala dovolj možnosti za uresničitev idej, ki izvirajo iz zanimanja za sodobno znanost o možganih. To je bil eden izmed razlogov, da se je po kratkem obdobju življenja in dela v Prekmurju znova vrnil v Ljubljano, kjer z inovativno idejo na področju aplikativne nevroznanosti orje ledino s podjetjem, ki ga je soustanovil. A želja po Prekmurju je ostala v njegovih genih, zato so obiski domačega kraja in prijateljev del njegovega dinamičnega življenja. Pravi, da je z dognanji socialne nevroznanosti, ki temelji na sodobnem znanju o možganih, mogoče osvetliti vse družbene pojave, tudi specifične pomurske.

Človekovi možgani in procesi, povezani z njimi, so Manuela privlačili že v srednji šoli, kar se je izražalo v zanimanju za občo psihologijo. V začetku študija je na vlogo človeških možganov v naši kulturi nekoliko pozabil, ponovno zanimanje pa mu je vzbudil Gregor Tomc, predavatelj pri predmetu sociologija kreativnosti v tretjem letniku študija na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani, ko je uvedel popolnoma svež pogled na razumevanje posameznika v družbi, in to skozi kognitivne znanosti: »Od tistega prvega predavanja naprej sem začel prebirati in študirati vse, kar se dotika kognitivnih znanosti in funkcij človeških možganov.« Odločitev za podiplomski študij psihologije je bila zato smiselna in preprosta, Manuel pa se je osredotočil na področje socialne nevroznanosti.

Sodobno znanje o možganih lahko pojasni naše obnašanje v družbi

Vprašanje, kaj pravzaprav je socialna nevroznanost, ki je laičnemu krogu neznanka, Manuel pojasni zelo preprosto: »Socialna nevroznanost skuša pojasniti naše obnašanje v družbi s pomočjo sodobnega znanja o možganih, ki ga pridobivamo z laboratorijskim raziskovanjem. V preteklosti se je skušalo družbeno obnašanje pojasniti samo s teorijo in različnimi ideologijami, brez laboratorijskega raziskovanja. V zadnjih desetih letih pa lahko družboslovne teorije preverjamo tudi z novimi metodami: funkcionalne magnetne resonance, EEG in analize obrazne izraznosti.« In nadaljuje, da se je v nevroznanosti dolga leta napačno predpostavljalo, da so možgani samozadosten sistem, ki deluje po nekem svojem naprej pripravljenem programu. Pravi, da v nasprotju s tem danes psihologi dokazujejo, da je socialno okolje ključen dejavnik našega doživljanja, in navaja zanimiva zglede: »Če nekoga vidimo, da zazeha, je velika verjetnost, da zazehamo tudi sami, čeprav prej nismo pomislili na zehanje niti nismo utrujeni ali zaspani. To se zgodi zaradi avtomatske aktivacije zrcalnih nevronov v prednjem delu možganov, ki ponovijo tisto, kar človek vidi. Tudi placebo učinek je primer vpliva socialnega okolja. Več verjetnosti je, da se bomo pozdravili, če nam preprosto vodo predpiše lažni strokovnjak v beli halji kot pa zdravnik, oblečen v »guy« in »dres«. S tem drugačnim

Ekipe podjetja BlackBox med preverjanjem nove programske opreme za analiziranje možganske aktivnosti (maja 2014, Manuel sedi).

pristopom je mogoče osvetliti vse družbene pojave, pojasnjuje Manuel in se dotakne tudi pomurskega okolja in aktualnih razmer. Pri tem omeni gledališko predstavo *Tokrat res republika*, ki problematizira mačehovski odnos centralnega upravljanja do periferije: »V resnici problem ni periferni položaj pomurske regije, ampak

meje, ki si jih Pomurci preveč pogosto postavljamo v svojih glavah. Potem je tu predstava o Pomurju kot kulturnem epicentru. Veliko Pomurcev je nadpovprečno kreativnih zaradi napoleonovega kompleksa. To pomeni, da nekdo svojo omejenost ali majhnost nadomesti z drugimi veščinami. V primeru Pomurja to pomeni, da šte-

Manuel Kuran

vilni posamezniki kompenzirajo svojo lokalno brezizhodnost z vrhunskimi avtorskimi deli, ki presegajo najboljše v največjih svetovnih prestolnicah. Tako v glasbi svoje dela založba GBTM, v oblikovanju zelo izstopa Črtomir Just, Kleemarja navaja Guardian ... Odsotnost možnosti delovanja smo sposobni kompenzirati s pomo-

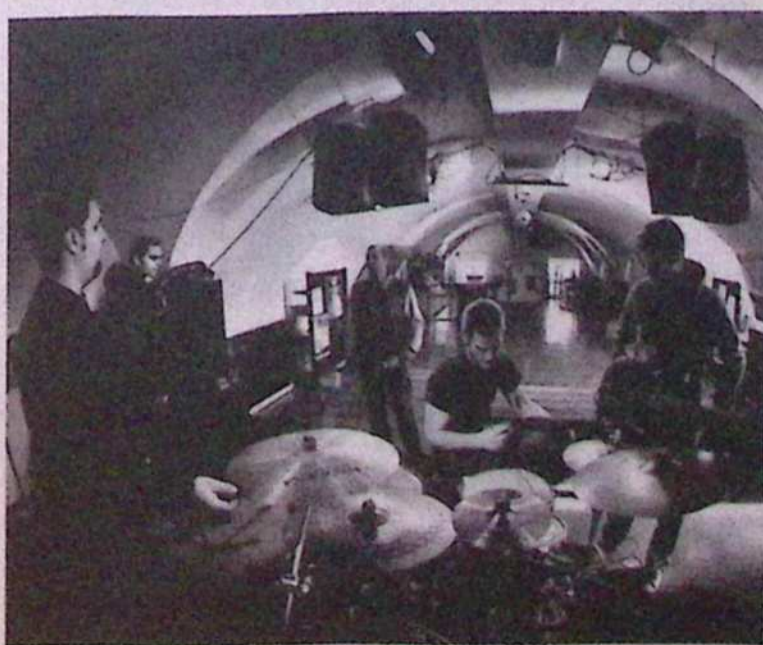
že aplikativno nevroznanost v univerzitetnem inkubatorju v Ljubljani. Namen podjetja je prenos znanja in metod raziskovanja v nevroznanosti na področje gospodarstva. »Poenostavljeno povedano se ukvarjamo z raziskovanjem, kako posamezniki neke vsebine doživljajo na nezavedni ravni: ali so veseli, ali doživljajo neugodje, ali sploh zaznavajo tisto, kar naročniki mislijo, da zaznavajo, kako doživljajo nove okuse, nove embalaže, nove spletne trgovine in podobno. V preteklosti se je to raziskovalo s pomočjo fokusnih skupin in anket, mi pa za to uporabljamo napredno tehnologijo iz nevroznanosti. Na kratko, to, kar delamo, je neke vrste detektor nezavednih čustev,« pojasnjuje njegov idejni oče Manuel. Na tem področju vidi z ekipo sodelavcev dolgoročni potencial, ki ga nameravajo strateško razvijati najprej na testnem slovenskem trgu, že naslednje leto pa tudi mednarodno. Vodenje podjetja in projekti ga zato popolnoma zaposlijo, prosti čas, ki ga ni veliko, pa nameni dekletu, pisanju magisterija, vmes pa, kot pravi, spremlja tudi svetovno nogometno prvenstvo v Braziliji. Njegova strast so tudi potovanja, čeprav je teh v zadnjem času zaradi pomanjkanja časa manj, se pa več posveča športu in glasbi. Ta mu je v posebno veselje. Kot basist je igral v več zasedbah, najprej je začel v prekmurski skupini Soundtrade, kasneje pri Stekljih psih, kot največji uspeh na tem področju pa vidi sodelovanje v postrokovski skupini Sphericube, s katero je bil tudi na bienalu mladih umetnikov Mediterana v Neaplju. S člani tega nekdanjega benda še danes ob sredah preigravajo nov material v gradu Kodeljevo v Ljubljani.

Prekmurje vidi kot »neobrušen diamant«

Manuel se zaveda, da je življenje v Prekmurju kakovostnejše, čas pa teče počasneje. »Upam, da se bodo zvezde kmalu sestavile tako, da se bom lahko preselil nazaj v Prekmurje in se napotil novim izzivom naproti. Ne predstavljam si, da bi v Prekmurju delal in živel hkrati, tam je premalo gibanja in zelo monotono. Si pa predstavljam, da tam živim in sem del neke zgodbe, ki presega Prekmurje in Slovenijo,« vidi svojo prihodnost, ki jo čustveno navezuje na rodno pokrajino. Ker zase pravi, da je dovolj star, da ve, kdo je, in zato veliko raje okolje prilagodi sebi kot pa, da bi sebe nenehno prilagajal okolju, mu bodo pri tej pobožni želji zagotovo naklonjene tudi zvezde.

Skupina Manuelovih najbližjih prijateljev iz Prekmurja na paintballu, s katerimi se enkrat na mesec pozabavajo na različno načine.

Fotografija je nastala na eni izmed zadnjih vaj, ki so jih imeli v MIKKU Murska Sobotica (Manuel z desno).

čjo iznajdljivosti in nepričakovane kreativnosti. To je naša evolutijska prednost.«

Svojih ambicij ni mogel uresničiti v javnem sektorju

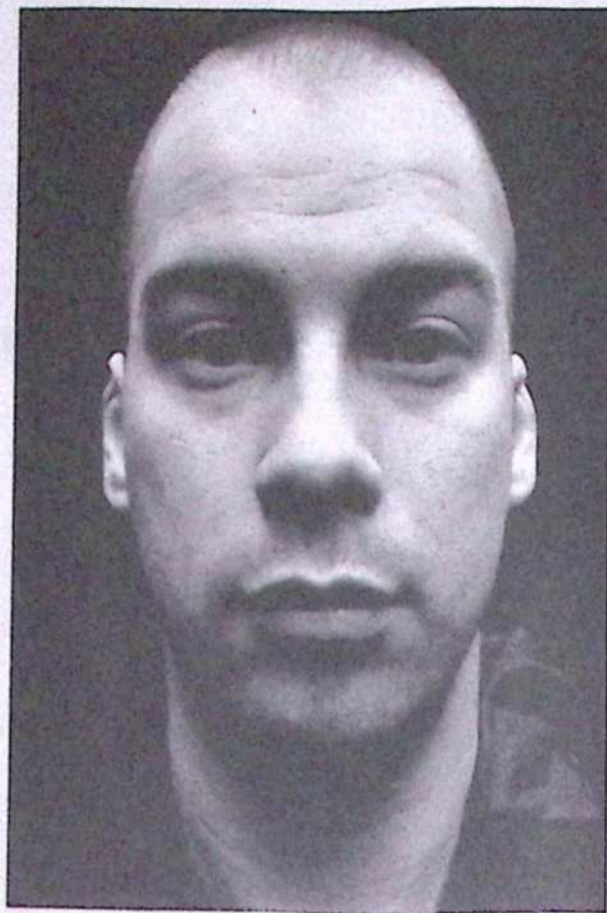
Manuel se je po študiju vrnil domov in se brez večjih težav kmalu zaposlil v zasebnem podjetju BK-studio, kjer je skrbel za kreativnost in marketing, vendar ga monotono življenje in okolje nista zadovoljevala, zato se je odločil za selitev nazaj v Ljubljano, kjer je živel in delal tudi njegovo dekle. Po nekaj letih dela na svojem strokovnem področju, nazadnje je delal na Andragoškem centru Slovenije, kjer je skrbel za izvedbo evropskih projektov, je spoznal, da v javnem sektorju ne bo mogel uresničiti svojih ambicij, zato se je skupaj s poslovnim partnerjem odločil za podjetniško pot in oktobra lani postal solastnik in direktor podjetja BlackBox, družbe

MAJA PRISLAN (1982) ...

Verjemite, da bi bil tudi telegrafski povzetelek aktivnosti simpatične Radenčanke preveč za polovico strani, ki je odprta pred vami. Grobo postavljen skupni imenovalac bi dejal tako kot, med vrsticami, sporoča ona. Brez športa ji, očitno, živi ni. Z njim zajema življenje z veliko žlico. Kot otrok je polprofesionalno trenirala tenis, nato doživela nekaj mladostniških »padcev«, a se v slogu največjih zmagovalk pobrala in nadaljevala pot z etapnimi cilji. Drugače si je težko pojasniti, od kod absolventki italijanskega in francoskega jezika v iskanju službe toliko časa (v vseh teh letih, ne naenkrat) za balet, rokomet, kolesarstvo, zimske športe, tek oziroma maratone, kyudo ali pa nogomet v novoustanovljenem radenskem ženskem nogometnem klubu Slatina. Vmes še likovno ustvarja ter podarja izdelke prijateljem ali se redno udeležuje krvodajalskih akcij in obiskuje koncerte njej ljubih izvajalcev.

MATEJ MARKOVIČ (1988) ...

Prlek, kakor Prleka kličejo v Murski Soboti, kamor se je pred koncem osnovne šole s starši preselil nekoč Ljutomerčan. To pa ni njegov edini vzdevek. V Ljubljani se, na primer, odziva tudi na vzdevek Fifthy. Tja pa ga je »poslal« njegov talent. Pravzaprav učitelj likovne umetnosti Štefan Červek, ki je talent v njem prepoznal. Nadarjenost za risanje, ki se je v vseh teh letih iz papirja razširila tako na zidove kot fotografije ali celo človekovo kožo. Kot maturant Srednje šole za oblikovanje in fotografijo Ljubljana, danes je študent Fakultete za dizajn, se zaveda, kje leži kruh, ki ga bo treba pobrati. A ga za zdaj zanima še veliko drugih stvari. Tudi boks, če želite. Še vedno se pridruži dijaški skupini ustvarjalcev KUD Pozitiv, katere aktiven član je bil že kot dijak. Tako mu ni tuje niti gledališče, danes pa nastopa v predstavi Močnejši od sovraštva, v kateri ima vidno vlogo. V sebi skriva željo po samostojni razstavi in poslikavi pustih urbanih površin in betonskih objektov v pomurskih mestih.

1. Predstavi ga...

Altruističen, spontan, športen, hedonističen, spiritualen, bojevit, avanturističen, doživljajski, raznolik, vsestranski, radoveden. Malo klišejsko, a vendarle - edinstveno, »majasto«.

2. Se ti mladostne sanje o poklicni karieri uresničujejo?

Odrsko petje je zamenjalo tisto, vsakodnevno, ob vseh priložnostih in bolj zase oz. ne oziraje se preveč na odzive okolice; nasledstvo Monike Seleš je bilo takisto nadomeščeno s paleto drugih športov. Ostajata še poučevanje osirotelih afriških otrok in skrbništvo kakega naravnega živalskega rezervata. Moje sanje med drugim zajemajo pomoč in skrb za druge, deljenje znanja ter športna udejstvovanja. Tako prek humanitarnih organizacij, dogodkov, dnevnega delovanja, veganstva, znanja, ki mi ga daje študij italijanščine in francoščine, lahko kombiniram marsikaj zelenega. Cilji se spreminjajo glede na življenjske okoliščine, sanje poskušam živeti. V takšnih ali drugačnih oblikah.

3. Kaj bereš, poslušas, gledas...

Kar koli, kar vzbuja čustva in/ali daje znanje. Četudi je splet najboljše in najbolj raznoliko čtivo, nikakor ne more odzvati draži zakopanemu nosu in priprtim očem med preletom knjižnih listov. Hvala staršem za odraščanje ob zvokih v glavnem starega roka, za usmeritev v zborovsko petje in vesplošen širok glasbeni svet, razvejen tudi na ples. Prej bi naštel zvrsti, ki mi ne ustrezajo, kot tiste, ki mi, in glede na zakonitosti običnih konstantnih sprememb niti pod tem vprašanjem nisem zaprla svojih ograd. Nekaj pa drži kot pribito - brez glasbe mi živeti ni.

4. Kako preneseš zmago in kako sprejemaš poraz?

Zmage niso ključne, so mi pa pomembne. Predvsem tiste nad samim seboj. Zmeraj se da storiti več, zato se tudi tukaj na hipe (še) lovim in kolikor se poznam, se bom vedno. Poraza ne sprejemam najbolje. Po vsakem potrebujem nekaj trenutkov notranjega pogovora,

da ga uspeš pretvoriti v lepše občutke. Vdaja? Nikoli.

5. Kdo so tvoji prijatelji in kako neguješ odnose z njimi?

Bila sem označena kot oseba, za katero so tujci samo prijatelji, ki jih še nisem srečala. Socializacija mi dosti pomeni in bližino človeka (nehote) merim s kompatibilnostjo najinih moralnih in etičnih norm. Največ, kar lahko nekemu ponudim, je preplet močne empatije in racionalnosti. Kdor me potrebuje, sem mu na voljo; bližnji bi rekli, da celo bolj kot sebi. Ni zmeraj najboljše, a zase vem, da nekako že bom, in bi pogled v drugo smer le vzbudil zame destruktivnega notranjega črva slabe vesti.

6. Petkrat najljubše?

- Barva: rumena.
- Dan v tednu: tisti, ki mi nekaj da.
- Blagovna znamka: tiste, ki uporabljajo tkanine in postopke, ki so prijazni do živali, ljudi (tako delavcev kot kupcev) in okolja; oznake, kot so VeganTM, Cruelty-free in Fair trade olajšajo izbiro.
- Pijača: voda.
- Cvet: ivanjščica.

7. Če bi ti nekdo ponudil dan nesmrtnosti, kaj bi počela?

Poletela bi v višave in se potopila v globine morja. Pretekla bi svet.

8. Tvoje sanjske počitnice in tvoje še neuresničeno potovanje?

Govor bo kar o dosmrtnem potovanju...Neciviliziran otok, neokrnjena narava. Sem otrok Plave lagune.

9. Pregovor pravi, da prva ljubezen nikoli ne zarjavi...

Z rjo ni nič narobe. Glavno, da ne izgine. Zakaj bi nekdo želel izbrisati tako lepo čustvo? Najlepše pa je, da je prvih trenutkov, oseb, materije in misli nepredstavljivo veliko. Le za znati jih je treba.

10. Je slika res vredna več kot tisoč besed? Če se strinjaš, nam opiši, koliko več kot tisoč.

Kolikor dopuščata domišljija in zavest.

1. Predstavi ga.

Less is more.* Sem preproste narave, nerad zapletam in se rad zabavam na tak ali drugačen način. Nimam rad hinavcev, prepotentnih, zlonamernih in častihlepnih ljudi. Torej se trudim biti nasprotje tega.

2. Se ti mladostne sanje o poklicni karieri uresničujejo?

Za zdaj se bolj ali manj vlečem iz »joba v job«, da nekako preživim ob študiju, z rahlim sponzoriranjem staršev. Ampak nabiram vedno nova znanja, izkušnje, spoznavam ljudi, ki poznajo ljudi, kar je v Sloveniji najbolj pomembno. Tako je pri nas. Poznati ljudi in biti všečen hkrati. Na žalost. Ampak, da, kozarec je napoln. Sem vseeno optimističen, da bom uspel vsaj pri eni stvari, za katero vem, da jo delam dobro.

3. Kaj bereš, poslušas, gledas...

V spominu mi je ostala Hessejeva knjiga Siddharta ali pa Zivalska farma. Čarovnikov vajenec je recimo kar v redu. V bistvu poslušam vse zvrsti glasbe, ampak najbolj mi je pri srcu stari rok/bluz, rap, reggae, dub, elektronika in džez, samo da ni preveč komercialne narave. Nerad gledam naivne filme. Tiste s samimi posebnimi učinki in brez zgodbe, ki bi stala za tem. Žal jih je veliko. Rad pa pogledam kakšno dobro komedijo, dramo, grozljivko. Nekoliko manj pa kakšno akcijsko pizdarijo. Včerej sem recimo spet gledal Pulp fiction. Super film!

4. Kako preneseš zmago in kako sprejemaš poraz?

Sem kar tekmovalna osebnost in zato poraza ne sprejemam najbolje. Vendar mi je poraz hkrati najboljše motivacija za naprej, da se za naslednjo preizkušnjo razvijam in bolje pripravim. Ko pride do zmage, pa se mi zdi, da ostajam skromen.

5. Kdo so tvoji prijatelji in kako neguješ odnose z njimi?

Pravi prepoznajo prave. Imam res veliko prijateljev, vendar je od tega le peščica pravih. So pa večina kreativci, ustvarjalci, »uličari«, zabavljaji. Skratka, super ljudje! Po navadi ne dajo dosti na znamko, ki jo oblečejo na sebe, če veste, kaj mislim s tem. Pa brez zamere, šminkerji moji (smeh).

6. Petkrat najljubše?

- Barva: zelena, modra.
- Dan v tednu: sobota.
- Blagovna znamka: Adidas.
- Pijača: voda.
- Cvet: ženski.

7. Če bi ti nekdo ponudil dan nesmrtnosti, kaj bi počel?

Zanimivo vprašanje. Po moje bi poskusil umreti na 1001 način.

8. Tvoje sanjske počitnice in tvoje še neuresničeno potovanje?

Na stop do Indije. Bi pa enkrat rad prejadral svet.

9. Pregovor pravi, da prva ljubezen nikoli ne zarjavi...

Ljubezen je neskončna, dokler pač traja. Tako da, ja, zna na novo spet vzkliti. Po mojem.

10. Je slika res vredna več kot tisoč besed? Če se strinjaš, nam opiši, koliko več kot tisoč.

1023, če je »gola«, seveda (smeh). Sicer pa je lahko vredna več kot milijon besed, povsem odvisno od domišljije in kreativnosti posameznika. Ampak, ker je slika povsem drug medij kot beseda, za moje pojme ni smiselno analizirati vsako stvar posebej. Pomembno se je v miru prepustiti vizualnim medijem, da ti »dajo« drugačno čutno impresijo. * Manj je več.

Odprta kuhinja

Ukrajinski boršč na naših mizah

Bogastvo ukrajinske kuhinje – Blagoslov je imeti Ukrajinko, ker dobro kuha

Veliki Polani živi Irina Ceh, ki se je pred štirimi leti s hčerko Jasmin priselila iz ruskega Kremenchuga. Mesto je od kraja, kjer živi danes, oddaljeno natanko 2000 kilometrov. Irina je v Dnjepropetrovsku, mestu, kjer je trenutno zelo nemirno, študirala medicino, danes pa se ukvarja z bioenergijo. Ukrajina je bogata dežela, a le redki vedo, da je tam doma dobra kuhinja in da so Ukrajinke izjemne kuharice, kar je potrdila prijazna in gostoljubna Irina. Na bogato obloženi mizi je ponudila dobrote, pripravljene po receptih iz svoje dežele. Družbo so nam delali njeni francoski buldogi. Irina je pripravljena Slovence naučiti kuhanja po ukrajinsko, zato ji lahko pišete na njen elektronski naslov: buldog@gmail.com ali jo najdete na facebooku: Irina Ceh.

Tradicionalen boršč

Boršč, jed iz govejega ali svinjskega mesa, zelenjave in rdeče pese, je doma v Ukrajini, kjer poznajo več kot 20 oblik te jedi. Danes ga pozna vsa Vzhodna Evropa, a nastal je v Ukrajini, kjer se je začel pojavljati že v 14. stoletju. Skrivnost priljubljenosti boršča je verjetno prav v rdeči pesi, saj je bila kot ena izmed sestavin jedi zaradi svoje obstojnosti razpolago vse leto.

Sestavine, ki jih je Irina potrebovala za boršč, so: 1 kg svinjskega mesa s kostmi, 4 krompirji, 70 g olja, 150 g rdeče pese, 1 korenček, 1 čebula, ¼ zeljne glave,

konzerva fižola, 2 žlici moke, 200 g paradižnikove mezge, žlica rdeče paprike, žlica sladkorja, začimbe.

V vročo vodo damo kuhat meso s kostmi in kuhamo dve uri.

V drugo posodo damo olje, na drobno naribano rdečo peso (lahko tudi vloženo), nasekljan korenček, na koncu še čebulo in sprajimo.

Dodamo dve žlici moke, žlico rdeče paprike in premešamo.

Dolijemo paradižnikovo mezgo in vodo ter mešamo, da postane gosto kot smetana. To potem vlijemo k juhi z mesom, kamor dodamo še na kocke narezan krompir, na drobno naribano zelje in kuhamo eno uro.

Dodamo fižol iz konzerve (ali ga sami skuhamo), začimbe, sol, sladkor (obvezno!), peteršilj, koper, papriko, origano, baziliko, lovorjev list, mešanico doma pripravljenih konzerviranih začimb in vse skupaj premešamo.

Ko ponovno zavre, ga postavimo na mizo.

*Boršč je boljši naslednji dan, da začimbe v njem oddajo več dišečih snovi. Do naslednjega dne ga hranimo na hladnem.

**V krožnik z borščem je Irina dodala še žlico kisle smetane in zmešala. Okus je odličan.

***Recept za kvašene začimbe

Korenček, papriko, baziliko, origano, peteršilj in zeleno zmeljemo v kašo in dodamo sol; zapremo v steklenico in postavimo v temen prostor. To mešanico konzerviranih začimb

uporabimo šele po dveh mesecih. Je najboljši dodatek Irininemu boršču.

K boršču je postregla še pampuške česnom.

Sestavine: 300 g bele moke, žlička soli, 3,5 g suhega kvasa, nekaj žlic olja.

Kvas zalijemo s kozarcem mleka, postavimo v pečico, ogreto na 40 stopinj Celzija, in tam pustimo eno uro. Potem vlijemo v moko, dodamo nekaj žlic olja in mesimo.

Iz testa oblikujemo kepice, ki jih spečemo pri 180 stopinjah Celzija.

Ko so pečene, jih namažemo z vodo, v kateri je nariban česen, in po njih potresemo peteršilj.

Vareneke

Za testo potrebujemo: 0,5 kg moke, žličko sode bikarbone, žličko soli, ¼ l kislega mleka.

V moko damo sodo bikarbono in sol ter zmešamo. Dodamo kislo mleko in hitro mešamo. Testo oblikujemo v obliki valja in ga razrežemo na koščke. Vsak del z roko pretlačimo in

Irina Ceh, ki je študirala medicino, je odlična kuharica. Desno sedi njena hčerka Jasmin, v sredini je Milan. Zaradi njega se je pred štirimi leti priselila v Slovenijo. Juha v krožniku in v loncu je boršč, na levi strani mize so dranki s klobasami, na treh krožnikih pa so vareneke s skutnim, krompirjevim in višnjevim nadevom.

na sredino damo maso, ki jo naredimo iz skute, krompirja ali uporabimo samo višnje.

Priprava skutnega nadeva
Sestavine: 300 g skute, jajce, žlica sladkorja, vaniljin sladkor. Vse to zmešamo.

Priprava krompirjevega nadeva
Še vročemu krompirjevemu pireju dodamo nariban janež, poper, sol in čebulo, ki smo jo sprajili na olju in na slanini, narezani na kocke. Dobro zmešamo.

Ko damo v vsak cmok dve višnji, dodamo še žličko sladkorja. Višnje naj so s koščicami, da ohranijo sočnost.

Potem ko vareneke nadenemo, jih kuhamo v slani vodi. Tiste z višnjevim nadevom kuhamo posebej. Kuhamo pet do sedem minut in zložimo na pladenj. Ko jemljemo iz vode vareneke z višnjevim nadevom, jih polagamo na podlago, potreseno s sladkorjem. Na koncu jih še posladkamo. Ko jemljemo iz vode skutne in krompirjeve vareneke, jih dajemo na podlago, namazano s surovim maslom. Skutne vareneke pokapljamo še kislo smetano.

*vareneke poznajo v Ukrajini že 500 let in so zelo priljubljeni.

Dranki s pečenimi klobasami

Sestavine: ¼ kg krompirja, čebula, kozarec kisle smetane, jajce, žlička soli, žlica moke, olje.

Krompir olupimo, ga na drobno naribamo, dodamo na drobno nasekljano čebulo, kislo smetano, jajce, sol, žlico moke in zmešamo.

Z žlico dajemo maso v vroče olje in ocvremo.

Irina jih je postregla na pladnju. V sredino serviranih drankovje dala domače klobase. Te je spekla na olju s čebulo ter prilila deciliter in pol belega vina, da so dobile božanski okus.

Bojan Zadravec

Domači vrt

Do vrta spoštljiv odnos kot do ljudi

Vrt pri Haukovi v Veščici je nastal postopoma in se preoblikoval v butični vrt. Oblikovalka vrta je Zalika, ki ob rastlinah preprosto čuti veliko zadovoljstvo, enostavno jih ima rada. Ta dar ima v genih že od otroštva. Zalika pripoveduje, da je po naporni službi na kirurgiji v bolnišnici v Rakičanu treba spremeniti tok misli in se predati naravi, rastlinam, tako da jih opazuješ, obrezuješ, tudi pobožaj jih in uživaš v listju, cvetenju, vonju. Njen življenjski slog je povezan z domom in z vsem okrog njega. Delo okrog hiše

je njeno življenje. Podoba vrta se skozi sezono spreminja – lepšajo ga svežnji belega teloha, dren, magnolija, kovačnik, vrtnice in tudi enoletnice.

Sprva so na dvorišču rasli velik oreh in brajde. Ideje za ureditev so začele nastajati pred petindvajsetimi leti. Prednji del vrta krasi ribnik z zlatimi ribicami in bogatim nasadom okrasnih rastlin. Okrog in okrog parcele so gredice s posajenimi različnimi rastlinami. Največ je trajnic. Zalika razlaga, da so ji vseč ne samo cvetoče rože, ampak vse druge rastline, ki so

drugačnih oblik in listja. Skrbi, da je vrt zanimiv z rastlinami skozi vse leto. »Delo na vrtu me ne utruja, čeprav se včasih zvečer mož pošali, ali mi prinese svetilko,« pove Zalika. Največ je pušpanov in različnih iglavcev, ki jih tudi sama obrezuje. Z rezjo ohranja majhne kompaktne rastline. Pomlad na vrtu z barvitimi hostami, rododendroni in azalejami še posebej pritegne pogled mimoidočih. Marsikomu za hip zastane dih – bela brogovita je posuta z veliko belimi cvetovi, kot če bi bile nanizane čipke. Za zastirko

uporablja borovo rjavo navadno lubje, da ostanejo tla pod rastlinami dalj časa vlažna, vznik plevelov pa je omejen. Spremembe na vrtu so posledica Zalikinih oblikovalskih spretnosti. Tako kot v naravi se tudi podoba vrta pri lastnici nenehno spreminja, zato vselej dodaja, presaja, prestavlja. Obseg cvetja je zmanjšala le na okenskih koritih in v stanovanju. Pergola, ki sta jo postavila mož in sin Simon, je eden izmed zelo priljubljenih prostorov za druženje, posedanje in tuhtanje, kaj ustvariti v prihodnje. Zalika dobiva

Strokovni nasvet

Če zaloge hranil v zemlji na vrtu ali v koritih ni več, ker so pošle zaradi zalivanja, saj so zadostovale le za začetek rasti in so rastline oslabele, jih moramo dognojiti. Poleg rednega zalivanja zemlje ne smemo pozabiti zrahljati. Nekatere zgodaj cvetoče poletne trajnice moramo po prvem cvetenju močno obrezati. Potem rastline pozneje še enkrat zacvetijo, pravimo da pocvitajo.

Prikupni Zalikin vrt privablja v svoje okrilje veliko obiskovalcev pa tudi sodelavcev, ki radi povedo, da je vrt čudovit, vendar oni ne bi delali ali tega ne bi znali tako narediti. Snovalka vrta pa pove, da je pomembno, da zamisli izhajajo iz nje same, iz lastnega načina razmišljanja o tem, da mora biti vrtni

Zalika je zbiralka različnih rastlin. V njeno vrtno zgodbo je vključenih veliko zanimivih rastlin. Ne sme jih biti preveč niti premalo, da je dosežen pravi učinek. Vzame pa si tudi čas za uživanje ob lepotah, ki jih ponuja vrt zaradi njenega vloženega truda.

Ribnik ob vhodu na dvorišče je zanimiv s pestro izbiro obvodnih rastlin.

kar naprej nove ideje. V veliko veselje ji je razmnoževanje pušpanov, netreskov, krvomočnic ... Lastnica priznava, da ima neverjetno srečo, da ima moža, ki ji priskoči na pomoč pri večjih opravilih, sin pa je odgovoren za košnjo trave. Tudi hčerko Zaliko je že »okužila« z rastlinstvom.

prostor prijeten in da se naj tam vsi dobro počutijo. Je njeno unikatno delo, kjer najde veliko sveže energije za nove ideje.

Juro Zauneker Olga Varga

To je on

Zgodba z naslovnice

Osebna izkaznica: kratka, jedrnata, bogata... Uspešen poslovnež s svojim TV-servisom in trgovino, spoštovanja vreden vinogradnik (tudi po tej plati pravi Lendavčan), predvsem pa v njem bije športno srce.

Na pragu 74. leta (dopolnil ga bo 29. avgusta) je še vedno aktiven nogometaš. Vitalen in brez odvečnih kilogramov, z veliko spominov: »Pred dnevi sem se udeležil srečanja 'oženjenih' in 'neozženjenih' v rojstni Dolini. V središču pozornosti je bilo nogometno srečanje po stari tradicionalni vaški navadi, ki jo čuvamo kot dediščino ter prenašamo iz generacije v generacijo. Kako uživamo pri obujanju spominov! Sicer pa je Imela Dolina v moji mladosti spoštovanja vreden klub, enega boljših v regiji. Ko sem bil že pri Nafti, se je igrala tekma proti Lendavčanom. Da bi bilo bolj zanimivo in nekoliko bolj izenačeno, smo Dolinčani igrali za svojo vas. Toda, glej, hudiča: premagali smo 'svojo' Nafto z 2 : 0 in si prisluzili hudičev trening za kazen iz Nafta, čeprav sem bil v resnici na strani zmagovalcev. Nafta je pač imela ime in ugled.«

Kokka je zajel sapo in z nekoliko več resnosti dodal: »Občasno še igram, ker sta mi nogomet in druženje s prijatelji izpolnila dober del življenja. Minutaža je vse skromnejša, kar je razumljivo, saj se moraš prilagajati svojim letom in zmožnostim. Je pa res, da se med mladimi počutim mlajši...« Za Palom je dolga nogometna pot, tudi trnova je bila: »S šestnajstimi leti sem stopil na tla Ljubljane, v drugo okolje in med tuje ljudi. K sreči so v meni prepoznali talent in voljo do dela. Prek mladinskega moštva

Olimpije, oprostite – takrat Odreda, sem si utiral pot do prvega moštva. Bil sem med najmlajšimi, brez neke podpore in dobrih vil iz ozadja. Nekateri so me načrtno izključevali iz igre, a bil sem vztrajen in

izkoristil svoje, od narave dane prednosti. Hiter sem bil in spreten in lovili so me po igrišču kot zajca, tudi za hlačke, da bi me ustavili.« Zaradi hitrosti je bil na poti, da se posveti atletiki. V vojski je postal vsear-

Jože Pal - Kokka

Nogometaš

madni prvak na sto metrov in leta 1965 je na balkanijadi v Atenah kot reprezentant takratne Jugoslavije osvojil atletskega medaljo, srebrno v štafetni tekmi 4 x 100 metrov. Okroglo usnje pa je bilo preveč mamljivo: »Vrnil sem se v Lendavo in od leta 1967 do današnjih dni sem pri Nafti; pri članih, potem pa pri veteranih. Pri moštvu Old Boys sem registriran še danes. Seveda tudi zaigram tako veliki kot mali nogomet.« Kokka je med drugim prejel priznanje Nogometne zveze Slovenije kot najstarejši registriran nogometaš v Sloveniji, ki igra v ligaškem tekmovanju. S statistiko se ne obremenjuje, a ni daleč od resnice, da bi bil lahko Jože Pal, nekdanji vodilni slovenski strelci prvoligaških zelenic, danes hkrati najstarejši aktiven nogometaš v Evropi. Te dni pozorno spremlja svetovno prvenstvo v Braziliji in primerja današnji nogomet s tistim iz njegovih najboljših let: »Nogomet iz 'mojih let' je bil napadalnejši, igralo se je bolj pozicijsko, danes pa je taktika drugačna. Vsi igrajo vse, napadalci imajo tudi obrambne naloge, zato ni čudno, da jim zmanjka moči za atraktivnejšo individualno potezo. Danes je pomembno ne dobiti zadetka in ga dati po napaki nasprotnikove obrambe, prej pa je bilo pomembno zabiti zadetek več od nasprotnika. Na majhnem prostoru se gnete preveč igralcev, kar duši igro, jemlje ji lepoto. Včasih mine cel polčas brez priložnosti ali strela proti vratom. Je pa res, igra se hitreje in težko je slediti takšnemu razvoju brez nujnih sprememb. Tudi to uvajanje tehnologije podpiram, saj je v prid nogometu. Če se nekaj let pripravljáš na veliko tekmovanje, ni dobro, da ti sodniki krojijo usodo. Menim, da se

tudi nogomet deli na 'velike' in 'majhne' in ni mi treba poudarjati, kdo potegne krajši konec. Tudi to svetovno prvenstvo potrjuje moje dvome, saj je preveč argumentov, da bi lahko govorili o naključju.« In domači nogomet? Tudi njega stisne pri srcu, ko pravi: »Križa, velika praznina, ki ji ni videti konca, čeprav je pomurski nogometni bazen poln talentov, ki pa cvetijo v drugih okoljih doma in v tujini. Ne bom se vmešaval v politiko kluba, toda dejstvo je, da v Lendavi igrajo še vedno igralci od drugod, Lendavčani pa v okoljskih klubih, ki so celo bolj rangirani kot Nafta. Tu očitno nekaj ne 'stima'... Nekdanji nogometaši Nafta, ki so nekaj pomenili, bežijo stran od kluba, kar se mi prav tako ne zdi normalno. Manjkajo derbiji. Še posebej tisti med Nafto in Muro...« Kokka je še posebej podoživeljal te prekmurske derbije: »Polne tribune in neverjetna atmosfera. Tega se z besedami ne da opisati. Živeli smo za te derbije. Ko smo leta 1968 v zadnji tekmi drugoligaškega prvenstva premagali Šostanj kar z 11 : 0 (Pal je dosegel šest zadetkov in bil prepričljivo prvi strelac 2. SNL), smo se vrnili k pomurskemu obračunu. V tisti sezoni je bila Mura prva v 1. SNL, Nafta pa je končala prvenstvo kot druga. Toda mi smo bili edini, ki smo imeli s Sobočani pozitivno bilanco – v Lendavi je bilo 2 : 1 za Nafto, v Fazaneriji pa 1 : 1. In detail, ki se ga bom spominjal vse življenje. Že nekaj let po tisti tekmi mi je žal že pokojni Bela Norčič, takrat tehnični vodja Nafta, dejal: 'Joska, vratnica, ki si jo zatresel proti Muri, se še danes trese...'«

Franc Bobovec

Zgodbe, ki jih piše življenje Milena Marija Rešič

Ustvarjalno življenje med slikami in kipi

V začetku junija je bila v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota zanimiva razstava slik in kipov upokojene likovne pedagoginje z naslovom Zvečer čez rob sveta odteče dan. Pogled so posebej pritegnile lesene skulpture različnih dimenzij, zglajene in sijoče.

Milena namreč pravi, da lesa ne tolče in seka, ampak boža in gladi. Za vse, kar je naredila, pa da je uporabila odpadni les. Obiskovalci so lahko uživali tudi v spremljevalnem programu: skladatelj in pianist Roman Sarjaš je odigral tri lastne skladbe, svoje pesmi pa je prebral Milenin mož Dominique Rešič. In kot je poudarila avtorica, je za logistično in drugo podporo poskrbela njena širša družina Šaruga.

Sobota ima poseben pomen

Razstava v Soboti, je povedala Milena, ima v teh junjskih dneh zanj prav poseben pomen. V Soboto si je želela iz več razlogov. V tem mestu so namreč potekali njena srednješolska leta in nabiranje dodatne učenosti v nekdanji stari študijski knjižnici. Njena tokratna razstava je nekakšen nostalgichen poklon mestu njene mladosti, družini Šaruga, iz katere je zrasla, šolam in mestom, v

katerih je učila, kolegom, prijateljem. Zanimivo razstavo je odprla višja knjižničarka Metka Sraka, izbor je avtorici pomagala pripraviti umetnostna zgodovinarica Petra Čeh, ki je pospremila razstavljenih dela s strokovnim komentarjem. Med drugim je zapisala: »Slikarska dela Milene Marije Rešič so barvno veherentna in markantna. Barve so simbolno označene, zato včasih zaslutimo pridih ekspresionizma, čeprav kaže motivika včasih tudi znake abstraktne forme.« In o kiparstvu: »Avtorica les kot prijeten in topel material večinoma pridobi naključno – padci dreves zaradi starosti in neurij. Lesu pusti, da sam izpove svojo zgodbo. V njem najde njegov najboljši potencial – po njegovi obliki, trdoti, barvi, morebitnih napakah in 'starostnih pegah'. Največkrat nas ogovorijo kipi iz sekvoje, hrasta, lipe, tudi oreha, češnje in drugih. Formatni plastike se raztezajo vse

Razstava v soboški knjižnici

žencev in posestnikov. Oče Feri Šaruga je bil mlinar in znan ljudski umetnik – kipar. Njegove lesene skulpture še danes najdemo na Meleh, v Črešnjevcih in Gornji Radgoni. Zlasti jo veseli, da je očetovo skulpturo pred vrtcem v Radgoni v bron odlil kipar Mirko Bratuša, saj je lesene kipe, ki stojijo na prostem, težko ubraniti pred propadanjem. Sama pa je očetovo delo popisala in izdala v samozaložbi v brošuri Franc Feri Šaruga (1917–1995). Ljudski ustvarjalec. Prav tako je ves čas skrbel za materino zapuščino in v samozaložbi izdajala njene pesniške zbirke. Njena mama Milena je bila znana in vsestranska organizatorica kulturnega življenja na Meleh dolga desetletja po vojni. Pisala je lutkovne in druge igrice, pesmi, o zgodovini kraja, učila folkloro, v njihovi hiši je bilo vedno živahno in polno ljudi, predvsem mladih, zato ni čudno, da so se v delo staršev kmalu vključili tudi otroci.

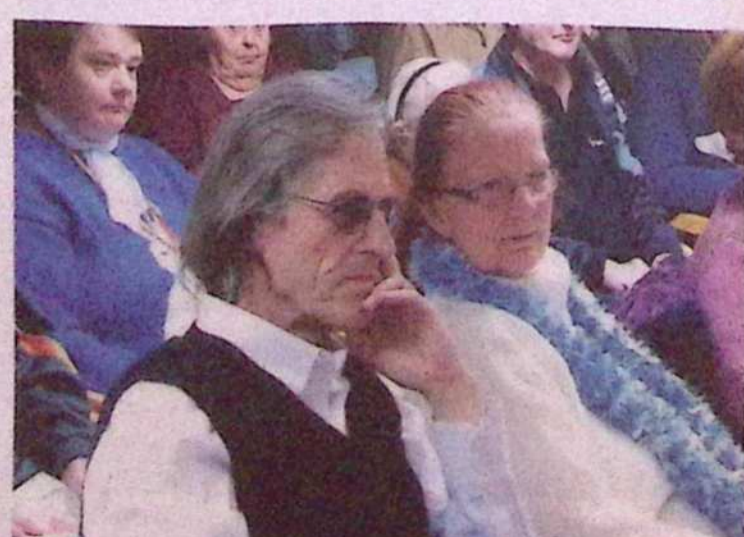

Učiteljica Milena se poslavlja od učencev

od tistih manjših, intimnih, do večjih, monumentalnih.« Na razstavi je videti tudi precej keramike in posebne lutke – marionete, ki imajo glavo, roke in noge iz keramike, oblačilo pa iz vrečevine. Te so spomin na junake iz materinih lutkovnih igrice: veter Piskač, fantek Potepin, dobra Deklica, dobra Čarovnica... Pri tej izvedbi, pravi Milena, so ji veliko pomagali v centru za ljudi s posebnimi potrebami. Dobila je strokovno pomoč glede barv za keramiko, pa tudi žgali so jih tam, saj sama nima tako velike peči. Glede na videno pa je upati, da bo odstej razstavljala še večkrat.

Življenje v zanimivi ustvarjalni družini

Milena Marija Rešič se je rodila na Meleh v zanimivi družini vaških izobra-

Zakonca Rešič na literarni prireditvi

Zvezde Pomurja osvojile srca in Soboške dni

Duo Catara – Tara Jug in Katarina Šebök sta v trenutku, ko sta stopili na oder, očarali Pomurje. Z belo kitaro in kreativnimi nastopi vedno znova poskrbita za navdušeno občinstvo. To jima je uspelo tudi na Soboških dneh. Zanju glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDAB na 3600.

Energična Lea Sapač iz Pordašinec je za oddajo Zvezde Pomurja doslej izbirala samo slovenske pesmi, za nastop na festivalu pa se je odločila za čustveno angleško balado, s katero je ganila tako komentatorje kot tudi publiko. Zanju glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDA10 na 3600.

Urh Zver – Skrivnosten in karizmatičen Beltinčan, ki mu je bil glasbeni talent položen v zibelko, se je predstavil na Soboških dneh z emocionalno pesmijo Angels in požel velik aplavz. Zaupal nam je, da nastaja tudi njegova prva avtorska skladba. Zanju glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDA14 na 3600.

Zvezdomanija je popolnoma osvojila Pomurje, šov Zvezde Pomurja je namreč na ponedeljkove Soboške dni privabil več kot dvatisočglavo množico. Organizatorji so s tolikšnim odzivom več kot zadovoljni, z vedno več oboževalci pa se srečujejo tudi tekmovalci. Na polfinalni oddaji se je na veliki oder Soboških dni podalo šest kandidatov, o zmagovalcu, ki bo razglašen v naslednji oddaji, pa seveda odloča javnost s SMS-sporočili. Snemanje najbolj vroče, finalne, oddaje bo v ponedeljek, 30. junija, v gledališču Park ob 19. uri. Vstop je prost.

Špela Horvat
Teodora Kuhanec
Tadej Kirinčič

Music Harmony – Vedno nasmejana najstnica iz Prlekije so znane po večglasnem petju, katerega se ni tako enostavno naučiti. Čeprav je ena članica skupino zapustila, dekleta ostajajo optimistična in upajo, da bo njihova zvezda močno zasijala. Za njih glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDA12 na 3600.

Naja Ciz – Gibčna devetletnica s Cankove v prostem času najraje pleše hiphop in igra nogomet. Navzoče v soboškem parku je vedno energična in samozavestna plesalka zabavala z domiselno koreografijo in na obraze pričarala nasmeške. Zanju glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDA2 na 3600.

Prvrojenka v družini Šaruga: mama Milena in oče Feri z malo Mileno

Šolska in službena leta

Milena Marija je po končanem učiteljskem v Murski Soboti študirala likovno pedagogiko v Mariboru, kjer so poučevali znani slovenski umetniki Maks Kavčič, Bojan Golija, Lajči Pandur, Vlasta Tihec ... Pozneje je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani opravila še tečaj kiparstva pri Jakobu Brdarju. Sledilo je poučevanje likovne vzgoje v različnih krajih: Kapela, Šmartno ob Paki, Celje, Lenart. Svoje delo in svoje učence je imela zelo rada, posvetila jim je vse svoje moči in se vedno veselila njihovih uspehov. Misel na lastno ustvarjanje je bila ves čas prisotna in včasih tudi realizirana, a vendar še v ozadju. Ko pa je prišel čas za upokojevanje, je tako kot se marsikdo lahko uresničila tudi lastno ustvarjalnost, o čemer pravi sama: Čutila sem, da mi je delo v šoli, z otroki in ljudmi, za druge, bilo dovolj za vrednotenje lastnega zadovoljstva. Svoje ustvarjalno delo sem zavestno postavila v prihodnji čas, to pa mi ni pomenilo omejevanja in zapiranja v okviru, ki so bili v veljavi. Veselila sem se uspehov otrok, ki sem jih vodila skozi osnove spoznavanja likovnih umetnosti in so jih njihove uspešne otroške umetnine predstavljale doma in v svetu.

Tretje življenjsko obdobje

Ko se je upokojila, je prišel čas za lastno ustvarjanje. Najprej je dve leti samo brala, nato je začela obli-

kovati les, ki jo je zmeraj privlačil, pa tudi keramiko in še slikati. Ko je bilo objektov dovolj, ji je Tatjana Mijatovič organizirala prvo razstavo v domu starejših občanov v Radencih. Vključila se je tudi v Likovno društvo Gornja Radgona, ki je izredno dejavno. Svojo prvo veliko razstavo pa je doživela v Ljutomeru, v galeriji dr. Antona Trstenjaka, kar ji je omogočil direktor Srečko Pavličič. Takrat je razstavljala tudi enkvastiko, ki ji je zelo ljuba, saj rada ustvarja reliefno, pri slikah je uporabila tudi dele pesmi moža Dominiqua, zapisane v keltski in etruski pisavi. Tako se razstava začne z megaliti, konča pa z enkvastiko. Pred tem je razstavljala v avli Jožeta Hudalesa pri Lenartu ter v Gornji Radgoni. Sodelovala je tudi na različnih skupinskih razstavah in se udeleževala slikarskih kolonij. Njuno življenje v idiličnem kotičku Črešnjevca pod varstvom visokega Putarja, ki ga je ustvaril njen oče, in s čudovitim razgledom na hribečke in gorice je zagotovo takšno, kot jima ustreza. Ustreza jima tudi simpatična mačja družba, tudi že ovekovčena na takšen ali drugačen način. In Milena zadovoljno ugotavlja: »Tako sem pač zdaj človek, ki se lahko brez zunanjih časovnih omejitev ukvarja s tem, kar me je spremljalo vse življenje, z likovno govorico.«

Bea Baboš Logar

Tija Bibič – Radgončanka nam je zaupala, da želi v prihodnosti zapeti tudi s kakšnim svojim idolom. Običajno izbira težke pesmi, tokrat pa se je odločila za lahkotno skladbo. Prisrčen nastop so pohvalili tudi komentatorji. Zanju glasuješ s SMS-sporočilom ZVEZDA3 na 3600.

Ker se poleg stalnih komentatorjev v vsaki oddaji pojavi še poseben gost oz. gostja, je Jožetu Činču, Almi Merklin in Dejanu Zečeviču tokrat delala družbo Nika Zorjan. Ta je bila nad vsakim nastopom navdušena, vsem pa je čestitala tudi za pogum. V preteklosti sta se kot komentatorja predstavila še Duško Radič z Murskega vala in glasbeni producent Roman Sarjaš.

Ponudnik storitve SMS-glasovanje je IT1, cena poslanega SMS-sporočila je 0,99 evra.

Kandidati iz oddaje Zvezde Pomurja so osvojili vaša srca, vsak je navijal za svojega favorita, manjkali niso niti razni transparenti in spodbudni vzkliki. Kandidati pričakujejo vaše podporo tudi v finalni oddaji, vsekakor pa jih najbolj podprete z oddanim glasom, saj o zmagovalcu odloča le število prejetih glasov. Kde pa je vas najbolj očaral?

o košček kruha, po zrno soli, po prgišče besed ...

k Ireni in Francu Janža v Tešanovce

»Ključje je hotelo, da sem se odločil za sprehod s soboški tržnici. V glavi pa mi je rojilo samo eno vprašanje, kam na obisk. Koga povabiti, da nas povabi? Ni vedno lahko. Nočes biti vsiljiv, še manj domišljav, češ pa saj nam to gre ali pa tako in tako nas bo vsak sprejel. Daleč od tega. In tako nikoli nisi prepričan vase, kako in predvsem kdaj se bo zgodilo. Bo pravočasno, bomo lovili zadnje trenutke pred rokom oddaje? Kar naenkrat kliče za mano sorodnica Tanja, ki dela prav tam v enem izmed lokalov s hrano. »To moraš slišati,« začne in nadaljuje, da živi v Tešanovcih neka gospa, ki ima 500 punčk. »Vej pa znaš, bábe! Pa pere jim obleke in češe lase,« nadaljuje v zanosu. In naj mi gospa Irena ne zameri, da je bilo moje prvo vprašanje, ali je prepričana, da je ta gospa pri sebi. »Pa še kako! Ti priskrbim njeno telefonsko, ne bo vam žal. To je zgodba za vas.« In Tanja je imela še kako prav!

Fotografija, ki veliko pove o njenem stališču in videnju doma. Tu sta doma, tu sta na dopustu, tu tudi ostajata. Samo da bo zdravje, pravita.

»Fküp zašvasana«

Tešanovci so tipična panonska vas. Ne vem, kako je danes, a nekoč so njihovo podobo iz ptičje perspektive poznali vsi osnovnošolci. Pa vendar živita Franc in Irena, ki se sama predstavi kot Irinka, na drugi strani 'hriba'. Ja, tudi hrib imajo. Čeprav sva se z Natašo vozila tam skozi n-krat, bi naju po telefonu težko prepričali, da

kupiva hišo v drugi fazi. Nagledala sva si eno v Černelavcih, a sta bila moja starša, ki naj bi se preselila k nama, odločno proti. Mama je rekla, da se tu žaba počije in je že poplava ter da ona s svojega 'brejga nejde'. Pa so se najini načrti začeli spreminjati. Tako glede otroka kot glede službe, še prizna brez kančka obžalovanja. Ona je celo računala, da se bo vrnila nazaj v Agromerkur, vendar je danes

»Ne grem nazaj, niti za 10.000 evrov na mesec«

»Veste, v Nemčiji sva se imela zelo lepo. Nisva se držala zase, pa čeprav nama je stanodajalka nekako prepovedala obiske. Pa tudi sicer to ni v navadi prebivalcev te nemške dežele. Ampak sva se zliža z okolico. Se nama pozna, da še zdaj težko greva h komu na obisk. Kot da bi nama

vleče nazaj? »Ne! Ne grem nazaj, pa če mi dajo 10.000 evrov na mesec. Ne razumeva nekaterih zdomcev, ki si želijo nazaj,« nadaljujeta v značilnem ritmu. On umirjeno, ona energično. Če ju kdo hoče videti, mora priti k njima. Tudi ona sta hodila v Prekmurje k staršem. »Ko sva se selila v Tešanovce in sem odvil tablico z napisom 'Janža' z vrat, mi je tako odleglo, da vam ne morem opisati,« doda Franc in pove, da bi vsak moral vsaj enkrat v življenju v tujino. »Začeti z ničle, sicer pa poudarjava, da v življenju ničesar ne obžalujeva.«

reči. Pa sva jo namestila v njegovo sobo in začela postopoma kupovati drugo za drugo. Tudi na boljših trgih, te stare modele. Takih ne dobiš kjer koli. Pa naročala sva nove in potem začneš zadevo redno spremljati,« pripoveduje Irinka povsem resno. Franc pa pojasni, da sta zdaj že na stopnji, ko postaneš izbirčen. »Imajo certifikate, serijske številke. Natančno veš vse o izdelku in temu primerne so tudi cene. Ni dveh enakih.« In s tem pojasni, da je tudi sam »zasvojen« z njimi. »Vsaka je drugačna, vsaka ima svojo zgodbo. Sicer pa nama že primanjkuje prostora. Vsi ti vozički, obleke. Tri sobe bi nama bile komaj zadosti,« doda Irena in pojasni, da uživa v tem hobiju. »Veste, treba jih je negovati, prati, česati, delati frizure. Vem, da se čudno sliši, a vsak ima svoj konjiček. Nekateri vidijo smisel v kozarcu, midva v tem. Pa to ni najin edini hobi. Saj vidite, koliko rož imava. Tudi te so najin konjiček.« Suvereno, ni kaj. In prav imata. Prav imata, da v preteklosti tudi nista razkrivala svoje zbirke. Vse imata urejeno, zavarovano in za sebe. »Ne! Z njimi ne nameravam prekupčevati, kot to počno nekateri zbiratelji. Ne glede na ceno in vrednost. To nama ogromno pomeni in tako bo tudi ostalo,« sta odločna. Ko ju Nataša vpraša, ali gresta letos kam na dopust, pa povesta, da sta že na dopustu. Dovolj je bilo ceste. Tukaj sta srečna in tukaj uživata. Več ne potrebujeta in, priznam, da jima malo le zavidam, a privoščim hkrati.

»Ni dveh enakih!«

Tako kot sta se znala zlititi z okolico v Nemčiji, se znata tudi v Sloveniji. »Najin urnik je poln. V vasi sva kar se da aktivna. Ne moreš pričakovati, da bi oni zdaj naju 'iskali'. Moraš se vključiti.« Razkrijeta, da sta se pridružila folklorni skupini. Plesne vaje so vsako sredo, ob koncu tedna je še kakšen nastop. Enkrat na teden se redno odpravita v bližnje Moravske Toplice. »Pa še v Salamencih urejava domačijo mojih staršev. Veliko je košnje. Vrtove imava tu in tam. S psoma se vsako jutro sprehajava vsaj eno uro. Tako da nama časa že zmanjkuje,« delita z nami. Tisto, kar pa sta dobri dve desetletji skrivala, pa sta se tokrat le odločila pokazati – lutke, punčke oziroma »bábe«, povedano po domače. »Kako se je začelo, vas zanima?« vrneta vprašanje. »To se je začelo, ko sta mi prvo prinesla Marjan in Petra. Takrat še nista bila poročena. No, v bistvu se niti ne spominim (vmes Franc pripomni, da je bilo to takrat, ko se je sin odselil, op. p.), vem pa, da sem si vedno želela imeti bábo. Toda veste, kako je bilo. Ni bilo denarja za takšne

Jernej Šavel
Bojana Čufar

Irinka in njena, pravzaprav njuna zbirka punčk. Za vsako od njih poskrbi, kot da je živa. Za nič na svetu pa jih ne bi prodala.

je tam hrib. No, bolj hribček oziroma 'brešček'. In tam, na drugi strani, stoji tik ob cesti lična hiška s še bolj lično urejenim vrtom.

Pričaka nas Franc, ki se v družbi dveh haskijev, odzivata se na imeni Keni in Dina, martinčka na zgodnjepopoldanskem soncu. Kmalu pride še Irena. On umirjen, skoraj, vsaj na začetku, plašno tih. Ona energična, da je kaj. Skupaj kot eno, in to že 45 let. »Najprej sem šel sam v Nemčijo. Sicer sem prej delal v mariborskem TAM-u. Imel sem lepo službo. Po vojaščini pa sem se odpravil za boljšim življenjem. Saj veste, pri sosedovih je trava bolj zelena. Pa avto sem si hotel kupiti,« pripoveduje Franc, rojen Salamencan.

»Če sem hotel, da vzamem svoje deklet sabo, pa sva se morala poročiti in tako se je začela najina skupna pot. Šla sva skupaj v Nemčijo. V Schorndorf v deželo Baden Württemberg,« nadaljuje in pove, da je bil to samo začasen načrt. »Sredi sedemdesetih sva imela dovolj privarčevanega denarja, da

vse drugače. Njun sin Marjan ima tam družino in podjetje.

Snaha Petra ter vnuka Philipp in Nick, oba že v globoki puberteti, so Nemci oziroma v Nemčiji rojeni. »Sicer pa nikoli, do 2. julija 2010, ko sva se dokončno vrnila, nisva bila nikjer doma. Ko sem tukaj iskal mojstre, da bi obnovili hišo, sem poslušal o nas 'Svabihi', češ da smo preveč zagnani. Ko sva prišla nazaj v Schorndorf, delala sva v proizvodnji bele tehnike – jaz kot orodjar, kasneje delovodja, Irena v montaži –, so se naju razveselili z obveznim vzdevkom 'Yugos'. Midva pa sva se vedno počutila najbolj doma na cesti med Schorndorfom in Prekmurjem.« Irena, najbolj jo poznajo kot Zorkovo Irinko, sicer rojeno Kuhar, še doda, da se nikakor ni mogla sprizniti z dejstvom, da bi se domačija prodala, ona pa bi ostala v Nemčiji. »Vedno sva si želela priti domov,« pojasni in ob tem res oba zažarita od sreče. »Samo, da bo zdravje,« sta enotna v en glas. Franc pa še pove: »Mladost naju je 'fküp zašvasala'!

prišlo pod kožo,« razlaga Irinka in k temu doda še nekaj zanimivosti, kako na primer nikoli ni bila pri sosedih v isti stanovanjski hiši in podobno. »Je pa res, da se v Nemčiji od dežele do dežele zadeve razlikujejo. Tam v Baden Württembergu so skopi, res skopi. Na primer sestra striže brata in ga na koncu 'skasira',« še doda Franc. Natašo zanima, ali sta se navzela tudi te navade, a nam Irinka pove, da 'skrt' ni in nikoli ne bo, a je nikoli ne bodo imeli za 'nimaka'. »Tu pa se ne dam,« odločno pristavi. Nizanja spominov ne manjka. Predvsem pa je zanimivo, da sta hvaležna »zdomski izkušnji«, saj sta ponotranjila njihov način razmišljanja. Disciplino, red in predvsem delavnost. Najbolj pa ju je načel jezik. Naglas, nemški, je prisoten. »To nama tudi drugi povedo. Pa se res trudiva. Hkrati pa moram povedati, ko gledam poročila, da se včasih prav namučim, kaj katera beseda pomeni,« in ugotovimo, da če kdo doživi, kaj pomeni živi jezik, so to zdomci z nekajdesetletno odsotnostjo iz domovine. Pa ju kdaj

V prijetni senci in družbi vnukov ter drugih ujetih spominov. »Zdaj so oni na vrsti, da obiskujejo starše v Prekmurju,« pravita v en glas.